1e Jaargang — 12 SEPTEMBER 1941 — Losse nummers f 0.25 — Verschijnt wekelijks — No. 37

INDISCH WEEKBLAD

„ - DEN ARBEID OM GOD EN LAND GETROUWE"

REDACTIE:
Mr. G. W. VAN DER BEND, Dr. A. BONEBAKKER, Ds. W. FIJN VAN DRAAT, Mevr. L. M. HILLEN-JAPIKSE, Dr. J. LEIMENA, P. G. MANTEL, Dr. K. POSTHUMUS, G. J. SCHIMMEL, Dr. A. VAN SELMS.

ADRES REDACTIE EN ADMINISTRATIE: PAPANDAJANLAAN 1 — BANDOENG — TELEFOON 2622.

KLEINNE & CO.

DE WERELD DEZE WEEK

In den loop van deze week was aangekondigd dat Hitler een redevoering zou houden. Doch de groote leider heeft het beter geoordeeld nog een oogenblik te wachten met de uitingen zijner welsprekendheid. De werkelijkheid is zoo vreeselijk, dat ook de bulderendste explicaties uit den mond van den rijkskanselier niet in staat zouden zijn zijn volgelingen de krachtige opwekking te geven, die zij in dezen tijd noodig hebben.

Ook hier blijkt weer het groote verschil tusschen het naziïsme en de democratie. De welsprekendheid van Hitler en consorten heeft wonderen verricht toen er moest worden gecritiseerd en afgebroken. In die jaren heeft het propagandistisch woord in en buiten Duitschland groote dingen tot stand gebracht. Maar de klankbodem moest altijd het succes wezen. Dat succes is den Duitschen nazi's van 1930 af, eerst in de verovering van de macht in het eigen land, daarna in den diplomatieken strijd tegen de buren en tenslotte in den militairen oorlog tegen de vijanden, heel rijk geweest.

Stel daartegenover de politieke welsprekendheid in Engeland. Toen dit land door het dal van de diepste nederlagen ging, toen het gekrenkt werd in al zijn verwachtingen op de bondgenooten en op de vrienden, toen het aan den rand van den afgrond scheen te liggen, dien Hitler voor het empire gegraven had, toen doken de groote mannen van het woord in Engeland niet weg, toen hebben zij geregeld hun harde redevoeringen van waarheid en klaarheid tot hun volk gesproken. Zij hadden geen succes noodig om de ziel hunner landgenooten te vinden. De striemen en de slagen, die Engeland politiek en militair het vorige jaar en ook dit jaar had te incasseeren, hebben het bereid gemaakt om zijn energie te verdubbelen.

*

De Duitsche terreur werkt altijd naar vaste voorbeelden. Op dit oogenblik is „de communistische activiteit" het kwaad dat de Duitschers in eigen land en in bezette gebieden overal meenen te moeten aanwijzen als de bedenkelijke infectie, die het eigen volk en de onder den voet geloopenen storen in de goedwillige meegaandheid, waarop het regime in Berlijn moet kunnen rekenen wil het zijn verschrikkelijke taak tot het verwachte goede gevolg brengen.

Die communistische activiteit is natuurlijk een vondst van Göbbels' propagandadienst. Ieder spoor van verzet, ieder niet-willig volgen van de massa's in de bezette gebieden van de Duitsche leiding, wordt op deze manier gedisqualificeerd in de hoop, dat de burgerij onder den indruk zou komen, dat er werkelijk van diep minderwaardige oppositie sprake is.

Berichtgeving, die in kleinigheden de verhoudingen duidelijk maakt, ontbreekt ons hier ten eenen male, zoowel uit het eigen land als uit het gebied van de overige slachtoffers van het Duitsche rijk. Maar uit de nieuws-flitsen, die wij kunnen opvangen, is het wel duidelijk dat de volken niet meer in den val loopen van de valsche Duitsche propaganda. Zij weten ieder voor zich dat het de Duitschers er om te doen is ieder verzet te fnuiken. Dat verzet demonstreert zich in het eene land veel krachtiger dan in het andere, maar de Duitscher heeft overal een afkeer van den gestrekten rug van zijn „overwonnelingen".

Zijn adat vraagt de gebogen houding en de willooze gehoorzaamheid van zijn slachtoffers over heel Europa.

*

De strijd van Duitschland tegen Rusland duurt bijna drie maanden en er zou haast een wonder moeten gebeuren als het den generalen staf van het derde rijk gelukken zou vóór wintertijd zijn legers in behoorlijke kwartieren te zetten. Want de tegenstand van de Russen blijft over het heele front van de Witte tot de Zwarte Zee ongebroken.

Waren wij in de eerste weken van den oorlog in Rusland ietwat sceptisch gestemd jegens de optimistische beschouwingen over de zware verliezen aan de Duitsche troepen toegebracht (hadden we al deze verhalen ook niet gehoord in de weken dat de strijd in Frankrijk woedde en bleek dit niet af te doen aan de snelle zege van de Duitschers?), de berichten, die thans doorkomen maken het duidelijk, dat de verliezen in Rusland tien- en vijftigvoudig die in Frankrijk te boven gaan.

Churchill heeft deze week in het Lagerhuis als de schatting van den Engelschen generalen staf gegeven, dat Duitschland dit kwartaal meer dooden en gewonden verloren heeft dan in eenig jaar van den vorigen wereldoorlog.

Dat beteekent dus een verlies dat alle schattingen, ook van de Duitschers, te boven gaat.

Wanneer de Engelschen een dergelijke mededeeling officieel doen, dan beteekent dit de bevestiging van den indruk, dat de Russische cijfers betrouwbaar zijn. De dagelijksche opgave van de verliezen der Duitschers aan vliegtuigen en van het verlies, dat de Russen in de lucht ondergingen, verlevendigt weer de herinnering aan de Septembermaand van verleden jaar, toen ieder 's morgens na het opstaan het eerst luisterde naar de Engelsche radio, hoeveel vliegtuigen aan den kant van de Duitschers en aan de zijde van de R. A. F. verloren waren gegaan bij den strijd in Engeland. De ondervinding heeft bewezen dat die cijfers betrouwbaar waren en de Russische staf schijnt er zich zeer wel bij te bevinden deze methode van Londen te volgen.

De winter heeft zich nog niet aangekondigd over de toendra's, maar de verschrikkelijke najaarsregens hebben hun intrede al gedaan en zetten de vlakke en harde velden om in de breimassa's, die wij hier kennen in de sawah's.

En wat de wereld gehoopt had maar eigenlijk niet kon gelooven, dat mogelijk was, schijnt zich te zullen verwezenlijken: De Russen hebben hun tegenstand zoo krachtig opgezet en volgehouden, dat de Duitschers niet zullen ontkomen aan een overwintering in het land van zes maanden sneeuw. Overwintering niet in de steden van een land, dat erop ingericht is om het ijskoude jaargetijde goed door te komen, maar in een land waar alle steden en dorpen achter de vechtlinie zijn verbrand en vernield. En over de telegraafdraden vliegen naar Duitschland de bestellingen voor houten onderkomens, waarin de millioenen van Hitler de sneeuwjachten en de ijskoude winden uit Siberië en de Noordelijke IJszee zullen moeten doorstaan.

*

En hoe wonderlijk zijn Gods wegen! Twintig jaren en langer heeft de vrees op de beschaafde wereld gelegen voor den dag dat de millioenen van het roode leger in beweging zouden komen, de beschaving zouden vernietigen en de kerk in gevaar zouden brengen.

Nu zijn in het jaar 1941 de heerscharen van dat leger in beweging gekomen en in de kerken van Londen, op aanstichting van de Anglicaansche bisschoppen, wordt de zegen des Heeren afgesmeekt over de Russische wapenen, opdat de geest van het naziïsme worde uitgeroeid, die èn de kerk èn den dienst van God èn de vrijheid van de menschen over de heele wereld bedreigt.

*

In den Pacific is het tot dusverre rustig gebleven. Natuurlijk niet langs de kusten van China en Indo-China. Daar heerscht de Japansche vloot en maakt het verkeerde gebruik van haar kracht om te trachten China den levensadem af te snijden en de landen verder naar het Zuiden te bedreigen met overval, al heet dat dan „bescherming".

Doch een botsing als de laatste maanden in nauw verschiet scheen te liggen tusschen Japan en de mogendheden, die in staat zijn naar deze contreyen sterke vlooteenheden te zenden, is uitgebleven.

In het geheime diplomatieke verkeer schijnen de Amerikanen sterke werkwoorden met meer kracht te kunnen vervoegen dan in de publiciteit tot uiting komt. De eerste tankers, waarvan een ruim getal onderweg was met vliegbenzine voor Wladiwostok, zijn in die Siberische oorlogshaven ongehinderd aangekomen. Dat is wel niet de proef op de som, dat het in den Pacific rustig blijven zal, doch het is een duidelijke aanwijzing, dat het groote woord uit de Japansche bladen door de autoriteiten van Tokio niet gaarne wordt omgezet in groote daden.

De zwaarste strijd in het Verre Oosten speelt zich deze weken waarschijnlijk af in den boezem van de machthebbers in de Japansche hoofdstad zelf: wie zullen het voor het zeggen hebben de vrienden van de Duitschers, welke de heele wereld te lijf willen of de bedachtzamer Japanners, die het liever eerst eens aanzien hoe de strijd op de wereldfronten zal verloopen?

Hoeveel offensieve kracht Engeland zou kunnen bijzetten in den Pacific om het bastion van Singapore eventueel ook te kunnen maken tot een maritieme uitvalspoort tegen een Japan dat den oorlog zou willen, valt bij geen benadering te zeggen. Er zijn aanwijzingen, dat de Britten op het oogenblik al beschikken over vijf fonkelnieuwe slagschepen van het type George V en Prince of Wales. Maar hoeveel of Engeland er daarvan zou kunnen missen ten koste van zijn kracht in den Atlantischen Oceaan en de Middellandsche Zee, daarover is niets bekend.

*

Twee incidenten in het gebied van den Atlantischen Oceaan hebben de algemeene aandacht gehad.

De aanval van een Duitsche duikboot op het Amerikaansche oorlogsscheepje Greer en de bezetting door de geallieerden van de kust van Spitsbergen, het groote pooleiland in de Noordelijke IJszee, dat zoo rijk is aan steenkolenmijnen.

Of het incident met de Greer nog verdere gevolgen zal hebben — het schijnt onwaarschijnlijk. Het wegschieten van een voorradenschip, dat naar IJsland koerste zal misschien de aanleiding worden, dat de Amerikanen een doortochtzône zullen aangeven tusschen hun kusten en IJsland, waarin het verkeer voor ieder Duitsch oorlogsschip zou worden aangekondigd als verboden. Een maatregel, die natuurlijk niet steunt op het internationaal recht, maar een zuivere represaille is op gelijke besluiten van de Duitschers ten aanzien van andere routes. Zouden ze zich daaraan niet storen dan kan het eerstvolgend incident kwade gevolgen hebben. Het is in dit verband wel teekenend, dat de aanvallen op een Amerikaansch voorradenschip in de Roode Zee waarschijnlijk geen gevolgen zullen hebben, blijkens de laatste mededeelingen, omdat Italië indertijd een waarschuwing gegeven heeft, dat die zee verboden territoir zou zijn voor schepen die oorlogsgoederen zouden vervoeren.

Zoo ontstaan langzamerhand nieuwe gebruiken in den zee-oorlog, waarvan niemand weet of ze straks in oorlogsrecht voor den nieuwen tijd zullen worden omgezet.

De Britsche eerste minister heeft in zijn jongste Lagerhuisrede medegedeeld, dat de Duitschers een nieuw verdelgingswapen in den strijd ter zee hebben toegepast: mijnen, die op het geluid van scheepsschroeven tot ontploffing zouden komen. Gelukkig kon Churchill er bij voegen, dat de Engelsche wetenschap alweer middelen op het spoor is, die in staat zijn ook deze geluidsmijnen, evenzeer als verleden jaar de magnetische mijnen, van hun demonische kracht te berooven.

UIT DEN INHOUD:

	Pag.
Twee dode vliegen . .	2
De Cultureel-Amorphen.	5
De oude Indonesische literatuur	7
Le visage du Christ .	9
Antonin Dvorak II . .	10
De handelsbetrekkingen tusschen Japan en Ned.-Indië	13

Aantekeningen

Zeven gruwelijke dingen.

„Duitsland is op geen enkele wijze gebonden om enigerlei stappen te nemen om de bezette gebieden te voeden. Het internationale recht is de beslissende factor voor Duitsland. Voor zover Duitsland voedsel — en vooral graan — naar de bezette landen heeft gezonden, heeft het dit vrijwillig uit menslievendheid gedaan." Aldus, volgens Reuter, een verklaring van gezaghebbende Nazi-kringen te Berlijn. Een bevestiging van dit bericht kwam uit Zwitserland.

„Tenslotte overwint alleen de drang tot zelfbehoud. Door haar verdwijnt de zogenaamde menselijkheid, die een uiting is van domheid, lafheid en verwaande eigenwijsheid, als sneeuw voor de zon." Aldus, volgens „Mein Kampf", Adolf Hitler.

Naar dit woord handelen zijn horden. Die zich als sprinkhanen op Europa nederlieten, zodat zij de oppervlakte van het ganse land bedekten, en zij aten al het gewas des lands op en alle vruchten der bomen. Wij verwachten niet van deze rovers, die boosheid begeren als brood en gewelddaad drinken als wijn, dat zij zich gebonden zullen achten aan internationaal recht. Deden zij het wel — men zou met wantrouwen moeten vragen wat aan dit recht ontbrak.

De Penguin Special „Europe in Chains" van Paul Einzig, bevat een sobere beschrijving van de duivelse economische en monetaire middelen waarmede de Nazis de bezette gebieden plunderden. Wie nog kan onderscheiden tussen goed en kwaad, en aan den sterken man het recht op roof ontzegt, moet door deze nuchtere feiten tot grote toorn worden opgezweept. Dit zijn de zeven dingen die, volgens Salomo, den Heer een gruwel zijn: trotse ogen, een valse tong, handen die onschuldig bloed vergieten, een hart dat boze plannen smeedt, voeten die tot het kwade ijlen, wie als valse getuige leugens uitademt, wie twist veroorzaakt tussen broeders. Bij de Nazi-wapens ontbreekt van deze gruwelen niet één, en zij worden schaamteloos gedragen, als waren zij sieraden, door een geslacht dat, van zijn onreinheid niet gewassen, rein is in eigen oog.

Maar een beroep op het internationale recht doet men gretig, wanneer verplichtingen tegenover hulpeloze slachtoffers moeten worden ontkend, wanneer misschien in eigen volk nog overblijfselen van een geweten tot zwijgen moeten worden gebracht, wanneer tegenover de buitenwereld een schijn van geestelijke adel moet worden opgehouden.

Op 13 Juni heeft de Duitse radio onder meer gezegd dat Amerika geen oorlog wil, en dat Engeland alleen staat, omdat alle andere machten in Europa óf reeds met Engeland in oorlog zijn óf reeds hun besliste instemming met een Nieuwe Orde hebben betuigd, die geen Britse orde is.

Wij weten dat ook dit een gruwelijke leugen is. Dat naar waarheid Duitsland alleen staat: een kolos op lemen voeten. Dat in geheel Europa gesmeekt en gebeden wordt om een spoedige Duitse nederlaag. Dat alle machten die het goede begeren zich opmaken tot bestraffing van hen die zich in kwaaddoen verheugden. Dat dit rijk zal worden vergruisd, zodat de storm het mee zal voeren tot er niets van overblijft.

Twee dode vliegen.

De beruchte N.S.B.ers Goedewaagen en van Genechten zijn benoemd tot hoogleraar te Leiden. Zij zullen daar onderwijs geven in de „wetenschappelijke grondslagen van de nieuwe wereldbeschouwing". De woorden, „wetenschappelijk" en „nieuw" wekken weerzin en bitterheid: de zotheid die zo oud is als de zonde wordt thans leervak aan de Leidse hogeschool.

Wij vrezen niet voor de invloed van lieden, die de onwetendheid beminnen, en wier mond slechts dwaasheid uitgiet. De Nederlandse student is niet, als de „gemiddelde Duitser", toegankelijk voor opwinding door gezwets. Vele uitnemende mannen van wetenschap arbeiden — ook zonder dat zij „nieuwe wereldbeschouwingen" van de daken schreeuwen — aan de vorming van het zuivere waarnemingsvermogen, aan de ontwikkeling van het kritische denken, aan het ontstaan van wijsgerig inzicht. Deze landlopers der wetenschap zullen geen gehoor krijgen en spoedig worden uitgestoten. De portretten van Goedewaagen en Genechten zullen nooit in de oude, statige Senaatskamer hangen.

Maar een dode vlieg doet de olie des zalfbereiders kwalijk rieken, en een weinig dwaasheid bederft de kostbaarste wijsheid. Het is bitter, te bedenken dat in de collegezalen waar in onze jonge jaren Meyers, van Vollenhoven, Lorentz, Snouck Hurgronje wijsheid brachten, thans door warhoofden een stelsel wordt verkondigd dat alle wetenschappelijke grondslagen mist en op de naam „wereldbeschouwing" geen recht heeft. Dat ook daar de volstrekt onware en onbewezen „rassenleer" zal worden onderwezen. Dat economische en politieke leerstellingen zullen worden verkondigd die met de menselijke waardigheid en het Nederlandse volkskarakter volkomen tegenstrijdig zijn.

Wanneer straks rechtvaardig, dus streng, zal worden gestraft, moge ook dezen bezoedelaars van het geschenk van den groten Oranje aan zijn volk, dezen verraders van de wetenschap, het volle loon niet ontgaan.

Ned.-Ind. Escompto Mij. N.V.
HOOFDKANTOOR BATAVIA
Agentschappen te:
BANDOENG—BATAVIA—BUITENZORG—CHERIBON
DJOCJA — MAKASSAR — MAGELANG — MALANG
MEDAN — MENADO — PADANG — PALEMBANG
POERWOKERTO — SEMARANG — SIBOLGA — SOERABAJA — TEGAL — TELOKBETONG — WELTEVREDEN

HOUVAST

Wie de loop der wereldgebeurtenissen bestudeert, wordt het dikwijls wonderlijk te moede. De al te veel misbruikte en daardoor afgesleten woorden: opgaan, blinken en verzinken, zouden het toch werkelijk niet kwaad doen op het titelblad van een geschiedenisboek.

In deze woorden is toch immers wel heel waar niet alleen het lot van iedere dag, maar van iedere eeuw, niet alleen het lot van een mensenkind, maar van alle volken en wereldrijken, beschreven.

Vandaag aan de dag zijn wij nu niet bepaald afhankelijk of zelfs ook maar ten zeerste geïnteresseerd bij landen als Irak, Syrië of Iran. Even is dit wel anders geweest.

Successievelijk hebben deze landen korte tijd de aandacht van de wereld mogen genieten. Met hun bezetting was evenwel hun belang gered en daarmee dan ook de belangstelling weer verdwenen.

Belangrijk op of in zichzelf waren zij immers niet. Geen koningen, ook geen raadsheren, op z'n hoogst pionnen waarmee zo nu en dan terwille van de posities der grootmachten, geschoven moet worden.

Een duizend of wat jaren terug was dat wel anders.

Was toentertijd niet het hoofdkwartier, het politieke en diplomatieke centrum in Irak, Syrië, Iran alias Perzië?

Werd toen niet van daaruit de wereld geregeerd?

Haal eens op in Uw herinnering . . : het Oud-Babylonische Rijk daar tussen Eufraat en Tigris, en het machtige Assyrische dat al strevend naar de vestiging van een wereldrijk inval na inval pleegt en heerst met bezettingstroepen en deportatiemethoden. En dan het Nieuw-Babylonische Rijk dat op zijn beurt weer opgerold wordt door het machtige Rijk van Perzië, van Iran! En denk dan nog eens aan Macedonië, neen, vooral aan Rome: centrum der wereld. Daar komen de wegen samen, daar wordt over het lot der wereld beslist. U lacht? Och laat U niet in de war brengen door dit gebruik van de tegenwoordige tijd.

Rome nù — ja, van verzinken mag in dit verband wel gesproken worden.

Het centrum is zo in de loop der tijden wel verplaatst. Over het lot der wereld werd in Syrië, in Iran beslist, ook in Rome, en nu . . in Berlijn? neen nooit. In Londen — ? in Washington . .? Of — ?

Daar is wel veel accentverschuiving geweest. Blijft dat zo?

De gang van de Kerk is ook van het Midden-Oosten naar het Westen geweest. Gaat de weg soms nu naar het Oosten?

't Kan zijn, maar hoe het zij: alle wegen lopen hier uit op Een, in Wiens handen het „lot" der Kerk ligt. Daar is en blijft het centrum. En de wegen der volkeren? Waar komen die dan samen? Waar is het centrum vanwaar geregeerd wordt?

We worden klein wanneer we geschiedenis bestuderen en deze vragen naderen.

Churchill vertelt: „President Roosevelt kwam op het achterdek van de „Prince of Wales", waar zich honderden Amerikaanse en Britse zeelieden verenigd hadden. De zon scheen helder en warm, toen wij allen de oude gezangen zongen, welke wij gemeenschappelijk geërfd hebben en reeds als kind thuis zongen. Wij zongen dat gezang, gebaseerd op den psalm, dien de soldaten van John Hampden zongen, toen zij zijn lichaam ten grave droegen, en waarin de kortheid en broosheid van het menslijk leven gesteld wordt tegenover die van EEN, voor WIEN een tijdsverloop van duizend jaren slechts gelijk is aan den dag van gisteren en niet langer dan een nachtwake."

Zo sprak onze Vorstin onlangs over Hem, „Die het lot der volken in handen heeft". Tot diezelfde ootmoed wil Paulus brengen wanneer hij zegt: „Hij heeft voor de volkeren der mensheid vastgesteld de tijden van opkomst en verval, alsook de grenzen hunner woonplaatsen en Hij heeft hun als levensdoel gesteld dat zij dien God zouden zoeken".

HUIZEN
beheer
verhuur
verkoop
assuranties
hypotheken
Administratiekantoor
WILLEMSE
NILLMIJ GEBOUW — BANDOENG
TEL. 2600

De Enquête van E. d. D.

Wij hebben enige tijd geleden (nummers 23 en 27) bezwaren uitgesproken tegen de wijze waarop de vereniging „Eenheid door Democratie" te Soerabaja door middel van enquêtes tracht de „openbare mening" van „de bevolking van Nederlandsch-Indië" vast te stellen. Onze opmerkingen betroffen zowel de gestelde vragen als de wijze waarop het onderzoek plaats vond. In het maandblad van genoemde vereniging van September 1941 worden enkele onwelwillende woorden uitgesproken over onze kritiek en onze deskundigheid; onze bezwaren worden echter niet weerlegd. Integendeel: zij zijn blijkbaar zelfs niet begrepen. Om een voorbeeld te noemen: wij hebben nergens — gelijk het Maandblad beweert — de mening uitgesproken dat het onjuist zou zijn „om thans reeds de gedachten te laten gaan over wat er na den oorlog moet gebeuren, omdat wij daarvan toch niets weten". Dit zou toch wel een zeer onverantwoordelijk en dwaas standpunt zijn. Wij hebben slechts opgemerkt dat het nogal zot schijnt, daarover te gaan stemmen — even zinneloos als het is door de inzenders van een aantal stembiljetten te laten uitmaken hoe lang de oorlog zal duren.

*

Wij zullen de betoogtrant van de redactie niet volgen; onze kritiek was opbouwend bedoeld. Slechts één opmerking. Wij vonden in geen enkele mededeling over de enquête een opgave van het totale aantal uitgebrachte stemmen. Alleen percentages werden bekend gemaakt. De eerste eis van iedere wetenschappelijke mededeling is echter dat alle gegevens zo volledig en nauwkeurig zijn opgenomen, dat anderen in staat zijn de berekeningen na te gaan of te bestrijden, of wellicht tot nieuwe gevolgtrekkingen te komen. Met vermelding van uitkomsten, uitgedrukt in percentages, kan niet worden volstaan. Iedere behoorlijke mededeeling over proefondervindelijke onderzoekingen bevat tabellen, waarin alle waarnemingen volledig voorkomen.

Voor wij verder op deze „statistische" werkwijzen ingaan — men kondigt reeds een tweede enquête aan — zouden wij althans gaarne willen weten uit welk aantal inzenders men de „publieke opinie" van de „bevolking van Nederlands-Indië" gemeend heeft te mogen afleiden.

*

Het maandblad zelf vermeldt overigens met kennelijke instemming een bericht uit de dagbladpers uit Manilla, waaruit blijkt hoeveel belangstelling deze enquête wel heeft getrokken. Wij vinden in dit bericht de opmerking dat „neither the pollers nor those asked are accustomed to such questions. These results, consequently, do not represent a very indicative picture . . .", en „It should further be pointed out that the native population practically did not participate and it will take some time before these poll results reflect representative opinion of the entire N. E. I. population." Dit was juist wat wij zelf hebben betoogd. Inderdaad: de op deze wijze bereikte resultaten geven niet een beeld dat bruikbare aanwijzingen geeft. Waarom dan op deze wijze door te gaan?

K. P.

Het Woord in de wereld.

Met blijdschap hebben wij vernomen dat de Aartsbisschop van Utrecht door de bezettingsautoriteiten beboet is.

Ja, dat is een eer, en mocht de kranige houding van Mgr. de Jong hem in het concentratiekamp brengen, we zullen hem er nog dieper om eren.

Na het lezen van zijn herderlijk schrijven van 3 Augustus j.l., dat in alle kerken is voorgelezen, moet het ons van het hart dat wij er ons zeer in verheugen dat Mgr. de Jong blijkbaar het charisma van het waardig èn moedig protesteren, in volle mate deelachtig is geworden.

In dit herderlijk schrijven staat o.m.: „Openlijk en luide verheffen wij onze stem tegen de onrechtvaardigheid aan deze tienduizenden aangedaan" (het bestuur van het R.K. vakverbond is vervangen door een N. S. B. commissaris) „door hen te berooven van hun sociale instellingen. Wij protesteren tegen den moreelen dwang en tegen de poging, om hun een levensopvatting op te dringen, die in strijd is met hun godsdienstige overtuiging.

De sacramenten moeten dus worden geweigerd aan degenen die lid blijven van een van de organisaties, die aangesloten zijn bij het R.K. arbeiders vakverbond in zijn nieuwe vorm en aan de leden van alle andere bij de N.S.B. aangesloten organisaties."

Hier wordt de strijd aangebonden met het aanvaarden van alle consequenties. Dat Mgr. de Jong er niet voor terugdeinst om de leden van het R.K. vakverbond nu de sacramenten te weigeren doet zelfs sterk denken aan de methode van de verschroeide aarde.

Dit schrijven bracht ons tevens weer sterk voor de aandacht de persoon van Kardinaal Faulhaber in Duitsland. Ook zijn herderlijke fel protesterende brieven zijn bekend en bewonderd in en ver buiten het nazi-land.

Pijn deed het dat Kardinaal Faulhaber met enkelen zijner geestverwanten te veel alleen aan het front, in de voorhoede, gelaten werden, terwijl de achterhoede om strategische redenen op, zo niet van te voren in gereedheid gebrachte, dan toch in ieder geval veel verder naar achter liggende „stellingen" terugviel. Precies hetzelfde wat ook de Belijdenis-kerk, vooral in het begin van de strijd, telkens weer heeft moeten ervaren.

Bemoedigend is in dit verband evenwel het feit dat in Duitsland zelf op 26 Juli jl. eveneens een schrijven in de kerken is voorgelezen van 29 Duitse bisschoppen, waarin onder felle verontwaardiging geweigerd wordt om te kiezen tussen Christus en het Duitse volk.

Hier blijkt wel duidelijk uit dat Faulhaber zeker niet alleen staat èn dat de strijd daar weer opgelaaid is, ja zich zelfs toegespitst heeft. De tegenstelling: volk — Christus, en niet: dit regiem — Christus laat de door dit regiem gewilde ontkerstening van het volk wel scherp uitkomen!

*

We hopen dat ook deze frontsoldaat — mgr. de Jong — nooit en te nimmer in de steek gelaten wordt, maar dat de R.K. kerk in al haar geledingen en organisaties hem dekt niet alleen, maar zich solidair verklaart.

Dit kan niet anders dan de zaak van Christus ten goede komen — worden niet juist in de strijd, in het protesteren de diepe beginselen en waarden van het Christendom weer blootgelegd èn beleden?; dit kan ook niet anders dan de zaak van het nazi-dom, met al z'n giftige propaganda, afbreuk doen.

Ter bestrijding van nationaal-socialisme, dat is toch ook in Duitsland zelf gebleken, is geen scherper zwaard te bedenken dan het protest uit naam van het Evangelie van Christus.

F.

De organist, die bij Colijns binnenkomst het Wilhelmus speelde, gearresteerd.

Dagverhaal van Jacatra.

Een drukke week: lintjesregen, parade, tentoonstelling, diner ten paleize. Een chaos van indrukken laat dit alles achter, die men al schrijvende zou willen ordenen.

Na elke vacantie wil men zijn leven anders inrichten, allerlei gaan doen. Maar eenmaal terug loopt men al heel spoedig min of meer welgemoed in het gareel. Het is jammer dat er bij tijden zoo overstelpend veel te doen is, want soms zijn daar dingen bij waar je je graag wat meer in zou willen verdiepen.

Een daarvan is de tentoonstelling „Nederland herrijst", die Zaterdag door Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal geopend werd en die een overweldigend succes is. Het is enorm wat daar gepresteerd is. De diorama's gaan zóó geleidelijk in voorgrond over, dat geen afscheiding te zien is. Elk tafereel is een levend stukje Nederland.

In Limburg bijvoorbeeld een processie: de toeschouwers en meeloopers gesneden met mooie, markante koppen, zorgelijke, welgedane, naieve, devote. De kleedij in finesses verzorgd, sommigen een bril op, palmdoeken om. Het Scheveningsche diorama onder zachtgeel, zandkleurige belichting. Visschers aan het netten boeten of ter kerk gaande.

Dan de bollenvelden met hun typischen achtergrond, compleet met stalletjes met hyacinthen en narcissen, verkoopers en klanten getooid met de welbekende en kleurige bloemenslingers.

Friesland onder helwit indirect licht, zóó dat je als het ware de tintelende vrieskou voelt, bevroren slootjes die rechthoeken van de weilanden snijden. Een kouwelijke juffrouw in een „koek en zoopje", een miniatuur jeugd op schaatsen in kleine gebreide truitjes, een kleine peuter, krabbelend achter een stoel.

De Hindelooper kamer met al zijn kunstig nagebootst porcelein en meubilair. De paarse Drentsche heide met schaapskooi en stilpeinzenden herder. Met riet bedekte hutten omzoomen het veld, uit één er van vertrekt een bruidsstoet.

Och, noem maar verder op; het is àlles ons mooie Land! En overal offer je gul, omdat je zoo innig hoopt het alles nog eens zoo mooi en weer gaaf terug te mogen zien.

*

Dan waren er de diners ten hove, voor Volksraadsleden en Regeeringsgemachtigden. Het is merkwaardig hoe 'n prettige sfeer er heerschte, niettegenstaande het toch een volkomen heterogeen gezelschap was. Wanneer het dan ook de bedoeling is geweest Indonesische en Hollandsche leden en hun dames nader tot elkaar te brengen, dan was het zeker een succes.

Voor de dames was het tenue een puzzle en menigeen zal gezucht hebben dat zij „niets had om aan te trekken". Galakleedij komt in dezen tijd zoo zelden voor en zooveel „petits riens" ervoor zijn niet meer verkrijgbaar, dat je wel tot een compromis moest komen. Er waren nog wel enkele mouwlooze gedecolleteerde toiletten, maar velen zal het zoowel uit aesthetische als uit andere overwegingen aangenaam zijn geweest, dat ditmaal gewoon avondtoilet met korte mouw was toegestaan. De Landsvrouwe zelf gaat ons tenslotte in eenvoud voor, wat te meer valt toe te juichen, nu er zooveel ernstige dingen om ons heen gebeuren en voortdurend op den achtergrond van al ons denken staan.

J.K.-V.

INDISCH WEEKBLAD

„ — den arbeid om God en land getrouwe."

Uit het artikel „Onze Wapenspreuk" in het eerste nummer:

— — Wij willen de vorming van een nieuwen tijd niet aan het toeval van blinde krachten, noch aan de willekeur der geweldenaren overlaten

— — Aan vage abstracties of ijle gedachtenspinsels hebben wij geen houvast

— — Wij sluiten ons niet op binnen de enge grenzen van menschelijke groepeeringen

— — Dit land schijnt als geen ander geroepen om brute rastheorieën door de daad als leugens te ontmaskeren

— — Dit land kan alleen bestaan bij onderling vertrouwen en hechte samenwerking van zijn burgers, bij gerechtigheid als hoogste wet voor regeering en volk

— — Wij willen den arbeid getrouw zijn, om God en land.

ABONNEMENTEN:

Alleen bij vooruitbetaling:

Ned. Oost-Indië: franco per post

per jaar f 9.—
„ 1/2 jaar „ 4.75
„ kwartaal „ 2.50

Ned. Oost-Indië: franco per Luchtpost (K.N.I.L.M.)

voor verzending per luchtpost worden de extra portikosten berekend.

Buitenland: franco per post alleen na ontvangst van remise

per jaar f 10.—
„ 1/2 jaar „ 5.50

Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan, doch slechts met het einde van een kwartaal opgezegd worden.
Losse nummers f 0.25.

ADVERTENTIETARIEF:

hoogte pagina: 40 cm; breedte 26 cm; 1 kolom = 6 cm breed.
„ „ : 100 regels.
1 pagina = 4 × 100 regels = 400 regels

Advertenties: f 0.60 per regel met een minimum van 8 regels per advertentie.

Regelcontracten: op aanvraag.

Voor advertenties gelieve men zich te wenden tot:
N. V. G. Kolff & Co. Afd. Periodieken Centrale, Petjenongangweg 72, Batavaia-C. Tel. Wl. 3016, toestel 48.

Alle auteursrechten voorbehouden. Nadruk van artikelen of gedeelten daarvan zonder bronvermelding is verboden.

Adres van Redactie en Administratie:
Indisch Weekblad, Papandajanlaan 1, Bandoeng. Telefoon 2622. Bankrelatie Ned.-Ind. Escompto Mij. Bandoeng.

Uitgave: Christelijk Publicatiefonds Bandoeng.
Gedrukt bij: N. V. Boek- en Handelsdrukkerij Kleijne & Co., Bandoeng.

Hierlangs Afknippen

Op Briefkaart Plakken en Zenden aan INDISCH WEEKBLAD Papandajanlaan 1 Bandoeng.

De Heer
Mevr.
Mej.
.....

Straat .....

Plaats .....

wenscht zich met ingang van .....

te abonneeren op het „IND. WEEKBLAD"

- Per jaar
- Per half jaar
- Per kwartaal
- Per gewone post
- Per K. N. I. L. M.

Remise volgt per postwissel.
U kunt p. kwit. disp. (inc. kost f 0.25)

(Doorhalen wat niet verlangd wordt)

(In Drukletters schrijven a. v. p.)

STEMMEN UIT ENGELAND

VRIJHEID EN BEVRIJDING.

Wanneer men in de Engelsch-sprekende landen tracht in één woord uit te drukken welk gemeenschappelijk ideaal hen verbindt, dan komt het woord „vrijheid" op de lippen. Lord Halifax noemt als eerste der grondbeginselen, welke door de Engelsch-sprekende wereld verdedigd moeten worden: „het recht om vrij te denken, vrij te spreken, vrij te handelen binnen de grenzen der wet." En ook „het recht te leven zonder vrees voor onrecht, agressie en gebrek". Hij voegde er aan toe, „dat de overwinning ons een unieke gelegenheid zou schenken om te laten zien wat vrijheid beteekent en wat zij uitwerkt voor het algemeen welzijn."

Met deze omschrijving van ons doel stond hij naast President Roosevelt, die in een toespraak tot het Congres zei „uit te zien naar een wereld gegrondvest op de vier essentieële vrijheden: vrijheid voor meeningsuiting, voor godsdienst, vrijdom van gebrek en van vrees." Deze vier vrijheden omschrijven het streven dat ons bezielt in onze worsteling tegen Hitler.

* * *

Niemand geloofde in de optimistische jaren van de tweede helft der 19e eeuw, dat de ideeën voortvloeiend uit de gedachte, welke Acton neerlegde in de woorden „dat voortgang naar vrijheid den gang der geschiedenis bepaalt", ooit openlijk verworpen of ontkend zouden worden. Nu weten wij, verootmoedigd als we zijn, dat de strijd voor de vrijheid niet eens voor al bevochten is, maar onafgebroken hernieuwd wordt.

De vrijheid van meening, van drukpers, van handelen, van vereeniging — een essentieël principe van een beschaafd bestaan geacht — wordt door machtige naties met de wapens in de vuist aangerand.

Ieders persoonlijke vrijheid God op eigen wijze te dienen, werd oorspronkelijk verkondigd en gehandhaafd tegenover fanatieke kerken, die geloofsvervolging hadden ingesteld. Nu moet die vrijheid worden verdedigd tegen de even fanatiek-vervolgende totalitaire staten. Als wij de beide eerste door Roosevelt genoemde vrijheden verdedigen, staan wij op denzelfden grond als onze vaders en voorvaderen. Wat zij hebben veroverd willen wij herstellen en handhaven.

In de liberale democratieën waren deze vrijheden ontwikkeld. Zij passen bij de fundamenteel democratische geest van verdraagzaamheid, van vrij oordeel, van onbekrompenheid. Wat de vijand, die de democratie van buitenaf tracht te vernielen niet alleen, maar ook de vriend, die de democratie van binnen uit tracht te hervormen, haar ten laste legt is dat zij gefaald heeft andere doeleinden te bereiken, die voor den gewonen mensch nog onontbeerlijker zijn. Die doeleinden te missen maakt de grondvrijheden zèlf — welke wij hebben veroverd — onwezenlijk. Deze andere vrijheden kan men samenvatten in de woorden overvloed en veiligheid of, in Roosevelts woorden: „vrij van gebrek, vrij van vrees."

Nu is de leer der dictatoren dat deze beide niet te vereenigen zijn met de vrijheden der liberale democratie. Zijzelven willen ze geven ten koste van vrijheid van meening, vereeniging en godsdienst. Er is echter geen reden om aan te nemen dat zelfs ten koste daarvan zij wel veiligheid en overvloed kunnen verzekeren of dat die onvereenigbaar zouden zijn met de handhaving der oude vrijheden.

Door deze vier vrijheden naast elkaar te plaatsen heeft President Roosevelt zijn vertrouwen getoond in het vermogen der democratie de nieuwe vrijheden te verwerven, zonder de oude op te offeren.

Maar dit vertrouwen is ook een opwekking ten strijde. Tweevoudig is de taak der democratie: het handhaven der oude vrijheden door de vernietiging van het Hitlerisme en het bevestigen der nieuwe door de uitbanning der spooksels van gebrek en onzekerheid. De democratie kan het niet hebben het eerste deel van die taak te vervullen, maar nog eens te falen bij het tweede.

Het zou niets dan hoon van de massa zijn (die toch al gekweld wordt door het schrikwekkend visioen van gebrek en werkloosheid na den oorlog) te zeggen, dat het uitbannen van deze demonen geen verband houdt met onze oorlogvoering. Iederen dag oorlog kost millioenen — om de andere offers niet te noemen. Die offers zijn vergeefsch als zij niet gevolgd worden door het streven — tienduizenden zal het kosten — een behoorlijke graad van welzijn en overvloed te verschaffen aan een beter gevoed, beter gehuisvest en beter opgevoed volk. Als er geen werkloosheid kan zijn bij de volledige mobilisatie onzer hulpbronnen in den oorlog, dan mag die er evenmin zijn in een goed beheer dier hulpbronnen tot het zooveel edeler doel in vrede.

Ongetwijfeld heeft de ervaring der laatste twintig jaar aangetoond, dat gebrek en werkloosheid alleen kunnen verholpen worden door een verreikende hervorming van ons finantieël en economisch stelsel. De oorlog legt ons die taak al op, en als de vijandelijkheden gestaakt worden, moet het niet onze taak zijn — en daar moeten wij zelfs nu voortdurend aan indachtig zijn — oude stelsels te herbouwen, maar de lessen van den oorlog in toepassing te brengen bij de nooden van den vrede — „voorspoed waar allen in deelen", noemde Lord Halifax de uitbreiding van welvaart. Die kan niet worden bereikt tenzij de oude geest verandert. Deze verandering is al aan den gang. Een maatschappij, wier hoofdader der economie werd gevormd door persoonlijk voordeel en groepsbelangen, kan niet de spanning van dezen oorlog met succes blijven verdragen. En het is evenzeer evident dat zoo'n Maatschappij onbekwaam zou zijn „bevrijding van gebrek" (en zonder deze kunnen de andere vrijheden niet in stand blijven) te bewerkstelligen.

Uit den samenhang blijkt dat Roosevelt toen hij als vierde vrijdom van vrees noemde, allereerst dacht aan de bevrijding van de nachtmerrie van oorlogen, geruchten van oorlogen en toenemende bewapening — zooals de menschheid de laatste tien jaar heeft moeten verduren. Deze bevrijding hangt ten nauwste samen met de derde. Spooksels van gebrek en werkloosheid, waar het Duitsche volk door gekweld werd, gaven Hitler zijn kans. Het Duitschland van heden is het beste voorbeeld hoe de weg tot bruten aanval op de oude vrijheden wordt opengesteld door de mislukking van de verkrijging der nieuwe.

De samenwerking der naties, welke ons in de toekomst deze bevrijding van vrees kan geven, moet praktisch zijn. Niet alleen bestemd voor crisistijden, maar dagelijks toegepast voor aller behoeften.

De kern dier samenwerking bestaat reeds tusschen de naties, die worstelen tegen het Hitlerisme. Dáár moet het beginpunt liggen van een grooter deelname aan het grootsche avontuur ter ontdekking van „wat de vrijheid kan doen tot het welzijn der menschheid."

Times Weekly.

Uit den Volksraad.

De Volksraad heeft deze laatste dagen tot tweemaal toe een uitvoerig debat gehouden in eersten en tweeden termijn over het actief vrouwenkiesrecht.

Het passief vrouwenkiesrecht kennen wij al, zoowel voor den Volksraad als voor de gemeenteraden. Het actief kiesrecht in zooverre ook, dat de dames, die lid zijn van de kiescolleges voor den Volksraad ééns in de vier jaar mogen meestemmen. Maar het directe vrouwenkiesrecht bestaat hier nog niet. De regeering wil dit invoeren alleen voor de Europeesche vrouw. Er was nog geen sprake van, meende zij, dat de Indonesische en de Uitheemsche vrouwen het kiesrecht moeten hebben, omdat in hun kringen daarvoor nagenoeg geen belangstelling bestaat.

Er is niemand opgekomen tegen kiesrecht aan de vrouw te verleenen uit de Europeanen dan de heer De Raad, die het standpunt inneemt van een groote groep gereformeerden in Nederland, dat het principieel ongewenscht is. Doordat de stemplicht bestaat komt dit in Patria in de praktijk niet tot zijn recht. De heer De Raad was ook zeer eenzijdig in zijn mededeelingen en deed het voorkomen dat alle calvinisten tegen vrouwenkiesrecht zouden zijn. Blijkbaar was hij door zijn langdurig verblijf in Indië vergeten, dat er in Nederland ook nog groote contingenten calvinisten leven in andere partijen dan de anti-revolutionaire en de Staatkundig-Gereformeerde en dat die heelemaal geen bezwaar hebben naar de stembus te gaan.

Van de zijde van de Indonesische partijen werd algemeen gevraagd om dit raadsstemrecht ook aan hun vrouwen toe te kennen. De eenige die aan godsdienst en adat daartegen bezwaar wist te ontleenen was de heer Soangkoepon, die tot de orthodoxen in zijn kring behoort. De andere Moslims vielen hem noch in eersten noch in tweeden termijn bij.

Bij de replieken heeft de heer Verboom een zeer goede opmerking gemaakt naar aanleiding van het argument van de regeering, dat het kiesrecht niet leeft in het bewustzijn van Inheemschen en Uitheemschen en dat men daarom hun vrouwen dat actief kiesrecht niet moet geven. De heer Verboom toonde aan dat dit heelemaal geen argument is, want op grond van die overweging zou men het kiesrecht ook niet moeten geven aan de Europeesche vrouwen, ja het zelfs aan de Europeesche mannen moeten ontnemen, die achten het, in groote meerderheid, eigenlijk ook onzin.

De heer C.C. van Helsdingen heeft duidelijk in het debat laten uitkomen, dat de heer De Raad slechts voor een gedeelte van de Christelijk-Protestantsche kringen sprak in zijn kiesrechtbeschouwing.

*

Gevraagd om zijn consideratie over den duurtebijslag, door de regeering voorgesteld voor de ambtenaren en gepensionneerden beneden de f 150.—, heeft de Volksraad vrijwel unaniem een afkeurende stem verheven. Men vond dit geen maatregel van den grootsten werkgever in Nederlandsch-Indië onder de tegenwoordige omstandigheden. Zelfs de leden die, als de heer Van Helsdingen, wezen op den plicht der versobering voor de heele burgerij, was het manuaal van de regeering onvoldoende.

Op het oogenblik dat wij dit overzicht schrijven is de regeeringsgemachtigde nog niet aan het woord geweest, doch we achten het onaannemelijk dat wanneer de regeering geen water in haar wijn doet, de Volksraad tenslotte een advies van instemming aan de regeering zal toezenden.

De Cultureel-amorphen

(De Botsing van Oost en West, II).

Ik zal deze serie van beschouwingen beginnen met U te brengen naar het dorpje Pisangan ergens in de omgeving van Batavia, in het Pasarminggoesche, het vruchtenland bij uitnemendheid. Deze geografische toelichting is noodig om de geestesgesteldheid, die hier aan den dag treedt te onderkennen en te begrijpen. De ligging in de buurt van een groote stad beteekent een intense aanraking met vreemdelingen, met menschen van allerlei slag. De bevolking zelf, die van een zeer gemengde origine is, zwerft veel uit; met haar vruchten komt ze geregeld in Batavia, in Priok, in het Krawangsche, in de Preanger, ja zelfs in Zuid-Sumatra.

Wie met kennis der ethnologie hier komt grasduinen, zal heel teleurgesteld naar huis gaan. Want het voornaamste kenmerk van de bevolking is haar geestelijke armoede: geen mythen en legenden en verhalen; de ceremoniën bij geboorte, huwelijk en dood zijn tot een minimum teruggebracht (gedeeltelijk ook door economische onmacht), eigen adatinstellingen bestaan nauwelijks, de taal is een mengelmoes van Maleisch en Soendaneesch, met Chineesche, Hollandsche, etc. woorden. Op het gebied van de kunst is er niets eigens: men hoort de menschen af en toe op de rebana slaan, Soendaneesche liederen worden gezongen, op huwelijksfeesten worden soms primitieve wajangvoorstellingen gegeven, of men hoort Europeesche muziek, zooiets als van de Bataviasche straatmuzikanten op Nieuwjaarsdag.

Zeker is, dat de Pasarminggoeërs de rust, de zekerheid die het kenmerk zijn van een primitief volk met een afgeronde, evenwichtige cultuur, voorgoed hebben verloren. Aan hen openbaart de cultuur zich niet (meer?) als een gave totaliteit met eigen maatstaven, en een eigen karakter. Het leven is versplinterd tot kleine losse deelen. Er is geen samenbindend ideaal van geestelijke grootheid, geen voorbeeld van deugd, waarin men zich spiegelen kan, en dat telkens een bron van inspiratie kan zijn. De eenige opheffende kracht zou de Islam kunnen zijn, maar ook deze weet hun geen kracht en vitaliteit te geven, omdat ze hier is verstard tot traditie. Zoo dicht bij Batavia, is het wonderbaarlijk, hoe conservatief en orthodox hier het Mohammedanisme wordt beleden. Van het Westen heeft men alleen maar wat kleeren, werktuigen en andere materieele voorwerpen gekregen.

***

Waar de geestelijke waarden verloren zijn gegaan of tot rudimenten zijn teruggebracht, is als overal het directe eigen belang de eenige maatstaf en drijfveer geworden. Dit is dan ook duidelijk over de heele linie te zien. In de eerste plaats is zeer typisch de houding tegenover de vreemdelingen. De door ethnologen zoo hoog geroemde Indonesische gastvrijheid en het verantwoordelijkheidsgevoel voor vreemdelingen zijn hier nergens meer te zien. Wie er met zijn auto komt, moet er vooral voor zorgen, dat hij ze goed afsluit, en er niets van waarde in laat liggen, voordat hij ze verlaat; ja, het beste is zelfs de auto te laten bewaken, want ze zal niet met rust worden gelaten. En mocht men ergens met zijn auto in de modder blijven steken, men moet niet denken, dat men hulp krijgt: de menschen blijven rustig toekijken totdat ze zekerheid hebben, dat hun moeite *behoorlijk* zal worden gehonoreerd. En ook degene, die als „Zondagstoerist" in deze streken komt zal ervaren, dat hij hier veel meer voor de vruchten moet betalen dan in de stad. Is hier een doorbreking van eenig economisch inzicht merkbaar, dat tot blijdschap zou kunnen stemmen, men moet er rekening mee houden, dat het hier, zooals het zich op Pisangan manifesteert, in nauwe innerlijke relatie staat met andere zeer bedenkelijke verschijnselen.

In de gesloten huishouding, waar de productie en de consumptie overzichtelijk zijn, omdat het heele economisch verkeer zich afspeelt binnen een beperkte ruimte, heerscht een gemoedelijke economische sfeer. De dag van morgen is nooit een groot vraagstuk, niet alleen vanwege het feit, dat men tegenover de beperkte behoeften meestal kan stellen een potentieel onbeperkte hoeveelheid van middelen om die te bevredigen, maar ook omdat de solidariteit tusschen de groepsgenooten nog zoo sterk is, dat de een in de moeilijke gevallen altijd kan terugvallen op den ander. Maar aan deze gemoedelijke economische sfeer is een einde gekomen, toen men kennis maakte met allerlei nieuwe behoeften, die van alle kanten door het verkeer, de geldhuishouding etc. worden opgedrongen. En omdat consumeeren altijd veel gemakkelijker is dan produceeren, is hiermee dan het conflict geboren: terwijl het verlangen en de begeerte op drift zijn gejaagd, is de productiecapaciteit nog in de rust van het verleden, maar zonder de potentieele onbeperktheid der middelen en ook — door de cultureele versplintering — zonder de solidariteit der gemeenschapsgenooten.

***

Hier groeien het economisch en het cultureel conflict naar elkaar toe, zij versterken elkaar en geven te zamen „karakter" aan den Pasarminggoeschen mensch: zijn karakterloosheid. En het doorbrekende economisch inzicht, dat we daarboven hebben genoemd, krijgt in dit licht dan ook in dubbelen zin een bedenkelijke beteekenis, omdat het niet is gestimuleerd door geestelijke waarden. Het kan in de eerste plaats nimmer leiden tot welvaart, want zelfs het dienen van het eigen economisch belang kan niet buiten geestelijke waarden. Wie zijn productiecapaciteit wil verhoogen om tegemoet te komen aan zijn grooter geworden consumptievermogen, moet in de eerste plaats zich zelf in bedwang hebben, want elke verhoogde inspanning beteekent concentratie en discipline, die zelfs bij een doortrapten boef niet kunnen ontbreken. Een stapje verder en we zijn reeds overgegaan, van het gebied van de economie als dorre materieele behoeftenbevrediging, op het gebied van den geest en de cultuur; thans verschijnt het economisch probleem als een geestelijk en cultureel vraagstuk. Want een doorloopende, op een zekere welvaart gerichte concentratie en discipline kunnen we alleen ontleenen aan hoogere geestelijke waarden, waarvoor we ons willen inspannen; of tenminste moeten de gewone materieele waarden worden omgezet tot een pseudo-geestelijke waarde. Maar bij den Pasarminggoeër is dit juist zijn zwakste zijde, als gevolg van de cultureele versplintering; zijn ideaal van welvaart (een mooi huis te hebben, de kinderen goed op te voeden, voldoende eten en behoorlijke kleeren te hebben) is afgezakt tot een niveau, dat heel weinig boven het animale uitsteekt; het is niet opgenomen in de totaliteit van een cultuur, die in hoogste en laatste instantie niet anders is dan geestelijke ordening.

Deze geestelijke en cultureele amorphie, gevoegd bij de dagelijksche aanraking met de gewiekste typen van opkoopers, die dag in dag uit zijn dessa doorkruisen om vruchten in te slaan, is oorzaak dat zijn gevoel voor het goede en het kwade sterk op drift is geraakt en dat voor hem vervagen de grenzen tusschen den eerlijken handel en de diefstal, die (de oude Grieken en Romeinen wisten reeds dat ze in vele opzichten met elkaar overeenkomen) beide God Mercurius tot patroon hebben.

***

Ge hebt allen wel eens gehoord van de rampokpartijen in de omgeving van Batavia, maar als ge zelf vertoeft in deze streken, zult ge er versteld van staan, hoeveel er onderling wordt gestolen. In den vruchtentijd hebben de eigenaars van vruchtboomen letterlijk geen rust, want de boomen moeten dag en nacht worden bewaakt. Ja, men gaat zelfs zoo ver, dat niet alleen rijpe vruchten worden gestolen, maar ook pasgeplante jonge bibits niet veilig staan: ze worden gewoon in den donkeren nacht, liefst midden in een zwaren regen (want de grond is dan week) uitgetrokken om te worden verkocht voor een paar luttele centen.

Over het algemeen heerscht er armoede. Zeker, tot op zekere hoogte moet dit worden geweten aan de roode, humus-arme laterietgrond en aan het kleine grondbezit. Maar m.i. is het ook zeer gewenscht dezen toestand van den cultureelen kant te belichten. Want óók, ja zelfs vooral de moderne economische verhoudingen hebben den levenden mensch tot achtergrond, met zijn complex van gedachten, ideeën, gevoelens en wenschen. En wie de beslissende beteekenis beseft van de geestelijke omwenteling aan het einde der Middeleeuwen voor de economische welvaart van West-Europa in deze laatste drie eeuwen, zal dit economische vraagstuk in het Pasarminggoesche ook zien als een geestelijk probleem in optima forma. Het heeft weinig nut, dat men den Pasarminggoeër inlicht over het nut van bemesting, van selectie van plantenmateriaal (Pasarminggoe ligt notabene dicht bij de bekende vruchten-proeftuin, de grootste in den ganschen archipel), als men hem niet tegelijkertijd vormt tot een mensch, die elk oogenblik er op uitgaat om zijn welvaart te verhoogen ter bereiking van een hooger levensdoel. Met andere woorden, als men hem niet maakt tot een gedisciplineerd mensch met een duidelijk levensideaal, dat hem ingegeven is door zijn cultureele omgeving. Hierin zit m.i. ook het geheim van het feit, dat de hadji als representant van de cultureel-meest-evenwichtigen in de eenvoudige dessa in deze cultureel labielen tijd overal economisch de sterkste is, omdat bij hem de geestelijke en cultureele waarden het minst zijn geschokt en tezamen nog altijd een bezielende eenheid vormen.

***

Ik heb hier den Pasarminggoeër genomen als voorbeeld van de cultureel-amorphen. Ik had ook best kunnen nemen het stedelijk proletariaat, of groote groepen van intellectueelen of semi-intellectueelen, ja ik kan zelfs met gemak zulke menschen op een ander ontwikkelings- en welvaartsniveau aanwijzen onder de Europeanen en vooral de Amerikanen. Het gaat hier om een type van menschen, die in geen enkele cultuur-soort thuis horen en aan een nieuwe cultuur nog niet toe zijn. Graf Keyserling zou ze hebben teruggebracht tot het cosmopolitische a- of prae-cultureele type van den chauffeur, d.i. de groep, die het minst eigens in zich heeft en typeerend is voor de geestelijke uitingen van dezen tijd over de heele wereld.

Alleen is het vraagstuk bij den Pasarminggoeër eenvoudiger, omdat door de weinig ingewikkelde maatschappelijke structuur, door de geringe ontwikkeling en door den zwakken economischen toestand, alles zich op een lager niveau afspeelt. De geestelijke en cultureele versplintering is gemakkelijker te onderkennen.

Maar in wezen gaat het hier toch ook om de vorming van den nieuwen mensch in een nieuwe wereld, waarin de wetenschap, de economie en de politiek weer tot een nieuwe eenheid zijn gegroeid met de religie, de philosophie, de ethiek en de kunst.

S. Takdir Alisjahbana.

(volgende week een nieuw sophi-sme)

Nieuwe Uitgaven

Nieuws! Een boek over pers, film en radio, door G. A. van Bovene. Uitgave: G. Kolff en Co. Batavia-Centrum. Prijs: gebonden f 6,90.

De heer van Bovene heeft veel gereisd, veel mensen ontmoet, en weet daarvan op genoegelijke wijze te vertellen. Hij brengt den lezer achter de schermen van het koortsachtige bedrijf der publiciteit, beschrijft vele wetenswaardigheden uit alle werelddelen, en weet daaraan vaak oorspronkelijke en behartenswaardige opmerkingen te verbinden. De heer van Bovene zal als spreker weinigen onbekend zijn; wij kunnen ook de lezing van zijn boek wel aanbevelen. Men komt er door in aanraking met vele onderwerpen waaraan in deze tijd niet kan worden voorbijgezien.

***

Johan Fabricius, Eiland der Demonen, Een Bali-roman, De Unie, Batavia 1941.

Gelijk van Fabricius te verwachten, is deze roman vlot verteld, in behoorlijk Nederlandsch. Fabricius verstaat zijn vak; de lezer wordt een langen avond op de prettigste wijze bezig gehouden, en blijft tot de laatste bladzijde geboeid.

Een kunstwerk is het natuurlijk niet. Daarvoor is de inhoud te conventioneel.

Men oordeele zelf: De onbedorven oosterlinge; de eigen-cultuur-moede westerling; de pieteitlooze Amerikanen; de B.B.-ambtenaar die nergens iets van snapt (schromelijk onbillijk, deze min of meer als type van zijn soort voor te stellen!); de Christelijke dame die griezelt van het vele naakt.

We kennen dat al zoo lang, sinds Bernardin de Saint Pierre!

Maar als ontspanningsliteratuur van de beste soort valt dit boek zeker aan te bevelen.

De Indonesische Gemeenschap.

Koninginnedag 1941.

„Moge een voorspoedig, lang leven Haar beschoren zijn, en moge Zij spoedig naar Nederland terugkeren", is de slotzin van het herdenkingsartikel in het Javaanse dagblad „Sedya Tama". De redactie wijst er haar lezers op dat de Nederlanders in de Koningin vertrouwen als in een profeet. De wijze waarop in deze dagen deze Moeder des Vaderlands het land dient, dwingt ieders respect af. In herinnering wordt gebracht de Troonrede van 1901, waarin de ethische koers werd uitgezet, het keerpunt in de koloniale politiek van Nederland onder de regering van Koningin Wilhelmina.

„Pertja Selatan" — een Maleis orgaan — noemt Hare Majesteit een leidster met een groot en vastberaden hart. De viering van Haar verjaardag vormt de geest en versterkt het geloof in de overwinning. Het blad hoopt, dat waar de Koningin in Indonesische kringen het symbool is van de eenheid, de viering van Haar geboortedag de eenheid van alle onderdanen zal versterken. Een bijzondere gunst zou het zijn, aldus de redactie, indien op 31 Augustus de geïnterneerde Indonesische leiders zouden worden vrijgelaten. Als antifascisten hebben ze nu een taak te vervullen.

„Siang Po" vat zijn gelukwensen in deze woorden samen: 70 millioen onderdanen spannen hun krachten tot het uiterste in voor het welzijn van het Koninkrijk.

„Tjaja Timoer" — Maleis — ziet in de viering van deze Koninginnedag het bewijs dat de Nederlandse geest aan sterkte heeft gewonnen. Het aantal vrije Nederlanders is klein — enkele honderdduizenden — vergeleken met de bevolking van het bezette Vaderland, maar hun geestdrift stelt hen in staat ook in deze tijd groots werk te verrichten. Met fierheid trachten zij hun oude plaats te heroveren. De Nederlandse geestkracht wordt den Indonesiërs ten voorbeeld gesteld in hun strijd om het bestaan van eigen volk.

„Kebangoenan" en „Keng Po" zien in de viering van 31 Augustus èn in de redevoering van Hare Majesteit een gerede aanleiding om nogmaals te wijzen op de noodzakelijke heroriëntatie in de koloniale politiek. Juist omdat Hare Majesteit ook het „Atlantic Charter" noemt, aandringt op eenheid van hart en van gedachten, met terzijde stelling van gevoelens van spijt en teleurstelling, moeten volk en regering beide de moed hebben hun fouten te erkennen. Alleen wanneer men de democratie niet slechts voor zichzelf passend maakt, maar op de meest rechtvaardige wijze interpreteert, kunnen Oost en West elkaar de hand reiken, en een volk vormen dat uiterlijk en innerlijk sterk is.

Om het „Atlantic Pact".

Het Parindra-orgaan „Soeara Oemoem" ziet in het regerings-antwoord in tweede termijn op de Algemene Beschouwingen, het eerste gloren van de nieuwe dageraad. Niet dat de feiten zo belangwekkend zouden zijn. Wat de staatkundige hervormingen betreft komt de regeering immers niet verder dan de voorbereiding voor een voorbereidend werk, en dat is, aldus het blad, geen reden om verheugd te zijn. Maar de toon van het regeringsantwoord acht men sympathiek, en dat opent de perspectieven.

Met vele andere bladen, o.a. „Sin Tit Po", komt „Soeara Oemoem" terug op de vragen van de Indonesische Volksraadsleden inzake het Atlantic Charter. De redactie gaat in zijn beschouwingen uit van de beginselen: de Indonesische beweging haakt niet naar „los van Nederland", wenst geen gewelddadige middelen te gebruiken, en ziet de Nederlanders niet als vijanden. Op grond hiervan vraagt ze dan van de regering een meer positieve houding. Een ontwerp inzake concrete staatkundige hervormingen, reeds nu op te stellen zou het bewijs zijn van deze koerswijziging.

Het Chinees-Maleise blad wijst er op dat de 28 Indonesische leden hun politieke meningsverschillen hebben laten rusten bij de ondertekening van de vragen; zij spraken als Indonesiërs en als zodanig raakt het allen wat na deze oorlog met Indië gaat gebeuren. De redactie meent dat het voor de regering niet gemakkelijk zal zijn een definitief antwoord te geven. Immers, tot nu toe heeft Zij steeds afwijzend gestaan tegenover wijzigingen in de regeringsbeginselen, maar dit keer kan Zij niet zeggen: de vraag is niet op zijn plaats, laten wij wachten tot na de oorlog. Tè nadrukkelijk werd immers het probleem door Roosevelt en Churchill aan de orde gesteld, en betuigde de Nederlandse regering te Londen haar instemming met de verklaring.

Gapi.

Na het veel besproken contact met de commissie Visman, nu alweer vele maanden geleden, is van naar buiten optreden van de Gapi weinig meer gemerkt. In de actie tegen het militie-ontwerp was zij slechts zijdelings betrokken, daar de Gapi niet bij machte is haar leden dwingende voorschriften te geven wat betreft hun optreden in de Volksraad. Het Gapi-telegram aan H. M. de Koningin met het verzoek de militie-ordonnantie te willen schorsen, was méér het gevolg van de actie van de P. S. I. I., dan van eigen initiatief.

Het schijnt nu dat in het secretariaat veranderingen op til zijn. Het driemanschap Abikoesno, Soekardjo en Gani behoort tot het verleden nu laatstgenoemde, na voltooiing van zijn studie, de profetenmantel voor een eenvoudige doktersjas heeft verwisseld, en zich als eerzaam burger te Palembang heeft gevestigd. Onder de leden van de Federatie is nu een stroming om de leiding van de Gapi in andere handen te leggen, opdat er nieuwe stuwkracht van zal uitgaan.

Houdt ook het nieuw te kiezen secretariaat vast aan de zuiver politieke actie „Indonesia Berparlement", dan zal het voor de nieuwe leiders een hele toer zijn, binnen de door den P. G. getrokken grenzen, naar buiten als beweging op te treden. Toch zijn er ook andere terreinen waarop de Gapi iets zou kunnen doen. Zo geniet het vraagstuk van de sociale wetgeving, gezien de geringe reactie van de Indonesische pers op de Volksraaddebatten over deze materie, in de Inheemse wereld niet dié belangstelling waarop het recht heeft. Vakverenigingskringen maken daarop natuurlijk een gunstige uitzondering. Zouden hier voor de Gapi geen nieuwe mogelijkheden liggen? Te meer nu verschillende Indonesische groepen niet bepaald geestdriftig zijn over de Gapi-plannen inzake een economisch congres.

D. P.

Langs de Fronten.

In zijn jongste — wederom magistrale — redevoering voor het Lagerhuis heeft Churchill een uiteenzetting gegeven omtrent den huidigen stand van zaken in vergelijking met die van een jaar geleden, toen vrijwel iedereen behalve hij, den toestand wanhopig achtte. De verbetering in de militaire verhoudingen is dan ook geweldig, en kan, voor zoover het het zuiver Engelsche standpunt betreft, als volgt worden samengevat:

1e. De slag om den Atlantischen Oceaan verloopt gunstig; onze verliezen nemen aanmerkelijk af, die van den vijand aanmerkelijk toe.
2e. De strijd in de lucht heeft zich in het Westen van Engelsch naar Duitsch gebied verplaatst; in het Nabije Oosten neemt de kracht van de luchtmacht met den dag toe, terwijl ook in het Verre Oosten reeds een krachtige luchtmacht is gevormd.
3e. Met het Italiaansche Imperium werd in Afrika op afdoende wijze afgerekend; slechts de aanwezigheid van het Duitsche Afrikakorps in N. Afrika levert voor de Britten een wezenlijk gevaar op.
4e. De Duitsche infiltratie in Syrië en Irak werd volkomen uitgeschakeld.
5e. De Duitsche plannen in Iran werden in de kiem gesmoord; de hier ondernomen actie gaf gelegenheid tot het vormen van een gemeenschappelijk front met de Russen, en tot het openen van een veiliger aanvoerlijn voor Engelsche versterkingen en Amerikaansche materieelverschepingen naar Rusland. Tevens wordt hier bij een Duitsche doorbraak in Zuid Rusland de weg naar het Oosten versperd.

Is dus in het algemeen de situatie voor de Britten belangrijk verbeterd, in het bijzonder in het Nabije Oosten, toch blijkt, dat Churchill—evenals Smuts, dien we reeds eerder aanhaalden — de bedreiging door het Duitsche Afrikakorps van Egyptes Westgrens hoog aanslaat, daar nog steeds wordt gesproken over de „verdediging" van die grens. Van een Britsch offensief daar moet dus voorloopig nog worden afgezien.

De Britsche actie tegen Spitsbergen, die we aanvankelijk hadden opgevat als het vestigen van een steunpunt op den Noordelijken aanvoerweg naar Rusland, is nader gebleken slechts een vernielingsactie te zijn, hetgeen er op moet wijzen, dat deze aanvoerweg niet van zoo groot belang wordt geacht.

Toch wordt ook door Engeland de levering van grondstoffen en oorlogsmaterieel aan Rusland van zoodanig belang geacht, dat het de vermindering van Amerikaansche leveringen aan Engeland ervoor aanvaardt. Het is dan ook de moeite waard, gezien den formidabelen weerstand, dien de Duitschers op het Oostelijke front nog steeds te overwinnen hebben.

De Finnen hebben practisch al hun verloren grondgebied heroverd, en zij schijnen toch wel geneigd te zijn hun geslaagd offensief ook over de Russische grens voort te zetten. Hoewel meer Noordelijk de vorderingen niet zoo geweldig zijn, vormt hun offensief over de Karelische landengte en Oost van het Ladogameer wel een ernstige bedreiging van het zwaar beproefde Leningrad, althans indien het juist is, dat zij de Swir, de verbindingsrivier tusschen Ladogameer en Onegameer reeds genaderd zijn.

De Duitschers beweren bovendien Schlüsselburg, 40 km. ten Oosten van Leningrad vermeesterd te hebben, vermoedelijk met behulp van parachutisten of afzonderlijk opereerende pantsereenheden. De insluiting van Leningrad wordt daardoor volledíger, doch de Russen zijn vol vertrouwen de stad te kunnen behouden.

In den middensector, in de omgeving van Smolensk, heeft de reeds eenigen tijd aan den gang zijnde Russische tegenaanval meer en meer het karakter gekregen van een grootscheepsch tegenoffensief, dat zijn bekroning heeft gevonden in de herovering van een vijftigtal dorpen, van de stad Yelnia, en volgens onbevestigde berichten zelfs van Smolensk. Hierbij werden reeds 8 Duitsche divisies volledig in de pan gehakt, terwijl de achtervolging nog steeds voortgaat, en volgens de laatste berichten snelle vorderingen maakt.

Ook in de omgeving van Kiew hebben de Russen het offensief hernomen met aanvankelijk succes. In het Zuiden heeft het leger van Maarschalk Budjenny kans gezien het Duitsche offensief volledig tot staan te brengen, beide partijen schijnen elkaar daar voor het oogenblik in evenwicht te houden. Odessa houdt nog hardnekkig stand, en heeft den Roemenen reeds zware verliezen berokkend.

De R.A.F. heeft den verjaardag van den aanvang der groote bombardementen op Londen gevierd met een groot bombardement op Berlijn, dat den Berlijners het leugenachtige van Goebbels' berichtgeving op ondubbelzinnige wijze zal hebben duidelijk gemaakt.

Thans valt de aandacht weer voornamelijk op de binnenkort te verwachten beslissing van Japan met betrekking tot zijn verdere gedragslijn in het Verre Oosten. Duitschland schijnt deze beslissing een beetje te willen verhaasten door zijn gewapende actie tegen Amerikaansche schepen. Na het torpedeeren van het onder Panameesche vlag varende schip Sessa op 17 Aug. (welk feit eerst 6 Sept. bekend werd) volgde een torpedo-aanval op den torpedojager Greer en eenige dagen later op een tankschip in de Roode Zee. Deze oorlogsdaden zijn wel in scherpe tegenstelling tot de bedachtzame houding van Japan tegenover de Amerikaansche tankschepen naar Wladiwostok. Japan dreigde maar deed niets, Duitschland dreigde niet, maar deed. Een Amerikaansche oorlogsverklaring aan Duitschland zou immers de intrede van Japan in dien oorlog tengevolge moeten hebben?

Daarom zullen de onthullingen van President Roosevelt omtrent Amerika's reactie op de Duitsche provocaties ook voor het Verre Oosten van het grootste belang zijn.

Het Tegelhuis „ALPHEN"
Fabriek en Importeurs van
CEMENT-VLOERTEGELS
GRIJS — GEKLEURD — MARMERITE — TERRAZZO — ALPHITE
HARDGEBAKKEN-VLOERTEGELS
ZUUR- en VETVRIJ
PORCELEIN-WANDTEGELS
WIT — PORCELEIN — MAJOLICA — KUNSTGLAZUUR
GRANITOWERK — TERRAZZOWERK — BETONWERK
FABRIEK KANTOOR Bragaweg 79 - Bandoeng - Telf. 1134
Dir. F. VERSCHOOR
„ELDORADO" TJIOEMBOELOEIT — BANDOENG — TELEFOON 535

ORANJE EN NEDERLAND.

14 September 1629 — Frederik Hendrik neemt 's Hertogenbosch.

Wie zou geloven kunnen, dat
Eene oude en nooit gewonnen stad,
Gewend te zwaaien 't oorlogsvendel
Zo onverziens, zo ongewroken
Gesloopt zou leggen, afgebroken,
Door 't woên des Hollandschen soldaats?

J. v. d. Vondel.

De oude Indonesische literatuur.

„Indische" mystiek, „Perzische" romantiek en „Arabische" theologie.

De oude Indonesische literatuur met haar regionale onderdeelen is een product van agrarisch, feodaal en voorburgerlijk denken, uiteraard met Indonesisch karakter en met geestelijke elementen, die zich door alle phasen van maatschappelijke ontwikkeling heen blijven laten gelden.

De agrarische laag, bestaande uit spreekwoorden, verzen, legenden, is oer-Indonesisch, terwijl in den feodalen en voor-burgerlijken bovenbouw veel inslag is te vinden van Indische, Perzische en Arabische cultuur.

Indische impulsen leidden tot het ontstaan van vele schitterende werken als de Bharata Joeddha, de Smaradahana en de Ardjoena Wiwaha. Om den lezer een indruk te geven van deze „Indische" strooming in de oude Indonesische literatuur volgt hier de korte inhoud van het (Oudjavaansche) heldendicht „Ardjoena Wiwaha", het meesterwerk van Kanwa.

Er was een reus, Niwatakawatja geheeten, door Sjiwa als belooning voor een langdurige tapa (onthouding en meditatie) onkwetsbaar gemaakt met uitzondering van de punt van zijn tong. Hij bedreigde de godenverblijven, zoodat Indra, de koning der lagere goden, iemand zocht, die in staat zou zijn den reuzenvorst te verslaan, een mensch, want Sjiwa had Niwatakawatja gezegd op zijn hoede te zijn voor een magisch-krachtig menschelijk wezen. Indra dacht aan Ardjoena, die toen tapa verrichtte op den berg Indrakila. De zuiverheid van 's prinsen onthouding en meditatie zou echter op de proef gesteld worden, om te zien of hij kans had een gunstbewijs van Sjiwa te verwerven. Zeven van de schoonste nymphen, waaronder Soepraba, werden naar den kluizenaar gestuurd.

„Zij keken naar binnen en verbaasd zagen ze hem zitten, schitterend als een gouden beeld of een volle maan, in contemplatie diep verzonken.

Maandenlang reeds had hij zijn gedachten op de Godheid gericht en glansde daarom wonderschoon."

Ardjoena bezweek niet voor de verleidingen en de nymphen keerden terug. Verheugd vernam Indra de standvastigheid van Ardjoena.

*

Niwatakawatja, die vreesde, dat Ardjoena meer macht van Sjiwa zou krijgen dan hij, beval een reus den prins te verdelgen. De reus veranderde zich in een zwijn. Vóór hij aanviel, werd Ardjoena zich van het gevaar bewust en maakte zich tot den strijd gereed. Hij schoot één zijner pijlen af en zag het zwijn neerstorten. Het gebeurde, dat Sjiwa, die in de gedaante van een jager rondzwierf, ook op hetzelfde oogenblik op het dier schoot. Zijn pijl vereenigde zich met die van Ardjoena. De prins trok de pijl uit en Sjiwa voer tegen hem uit. Een gevecht ontstond daarop. Op een gegeven oogenblik verdween de jager.

„Bloemen vielen neder en stemmen riepen luide: Glorie! Glorie! De Oppergod verscheen zacht-glanzend en schitterde vol majesteit, toen Ardjoena hem knielend aanbad. Met zijn gemalin zat hij daar op een juweelen lotustroon."

Sjiwa gaf aan Ardjoena een machtige pijl, Pasjoepati, ten geschenke.

*

Indra liet Ardjoena bij zich komen en verzocht hem Niwatakawatja te verslaan. Samen met Soepraba begaf de prins zich door het luchtruim naar het verblijf van den reuzenvorst:

„Zij vlogen spelend door de lucht, het hart van liefde vol." „Liefste," sprak de prins, „loop gij toch voor mij uit en draag zoo Uw slendang niet. Ik wil Uw gestalte zien, door Uw kain vast omsloten. Als ik achter U loop, kan ik als een slaaf U dienen, Uw haarwrong vastmaken, als ze losraakt."

Onderweg bewonderden ze de natuur. In den tuin van Niwatakawatja's paleis gekomen, maakte Ardjoena zich onzichtbaar. De reuzenvorst, die reeds lang naar Soepraba verlangde, was over haar komst zeer verheugd, doch de nymph, die was „als een jong asjoka-blad", weerde zacht zijn liefdesbetuigingen af, hem manend tot geduld. In het gesprek, dat daarop volgde, onthulde Niwatakawatja, dat slechts de punt van zijn tong niet kwetsbaar was. Ardjoena stichtte toen verwarring onder de reuzen, zoodat hij en Soepraba konden vluchten.

*

Niwatakawatja, beseffend, dat hij misleid was geworden, besloot de godenverblijven aan te vallen.

De goden en halfgoden trokken naar de hellingen van den Meroe en stelden er zich in slagorde. De reuzen stormden onder aanvoering van hun vorst stoutmoedig vooruit, zoodat het leger van Indra wijken moest. Ardjoena deed of hij viel en Niwatakawatja kwam brullend naar hem toe. De prins schoot zijn pijl af en trof den reus op de punt van zijn tong. Niwatakawatja stortte daarop dood neer.

Als belooning werd Ardjoena zeven dagen koning in plaats van Indra en werd hij in het huwelijk verbonden met Soepraba en de andere zes nymphen.

Na die zeven dagen keerde hij tot groot verdriet van Soeprabra en de nymphen naar de aarde terug, op Indra's wagen, „die de luchten snel als de gedachte doorkliefde". Hij ontmoette zijn vier broeders in een heilig woud en samen maakten zij zich gereed tot de verovering der wereld om de menschheid tot grootere welvaart te brengen.

Gij voelt in dit heldendicht duidelijk mystiek, gevoel van verbondenheid met den cosmos, streven naar absolute vereeniging met de wereldziel.

*

De „Perzische" strooming, vooral merkbaar in de Maleische literatuur, is niet zoo rijk aan diepe gedachten. Ze legt meer het accent op liefdesverhoudingen, ook waar 't geesten en nymphen betreft, op eleganten, vlotten verhaaltrant. Tot deze strooming zijn ook te rekenen de via het Perzisch uit India afkomstige werken als de „Hikajat Bajan Boediman" (de ook in Europa bekende verhalen van de papegaai) en de „Hikajat Goel Bakawali" (uit het Perzisch in het Fransch vertaald door Garcin de Tassy onder den titel „La Rose de Bakawali").

Aan het Perzisch zijn ook ontleend de heldenverhalen „Hikajat Iskandar Zoe'lkarnain" (Alexander de Groote) en de „Hikajat Amir Hamzah" (een der helden van den Islam).

Indisch-Perzische mystiek heeft ook op het Maleische geestelijk leven invloed geoefend, doch in literairen vorm is die slechts sporadisch zichtbaar. Aandacht verdienen slechts de „Mahkota Segala Radja-radja" („De Kroon der Koningen") van Boechari (o.a. met kwatrijnen in den trant van Omar Khayyam) en de gedichten van Hamzah Fansoeri.

*

Arabische influenties werden voornamelijk in de theologische en wijsgeerige literatuur verwerkt.

De Vormen.

De Nieuw-Javaansche poëzie kent verscheidene vaste versschema's, die ook in de Soendalanden ingang hebben gevonden.

De Maleische heeft practisch slechts drie vormen: de pantoen, de sja'ir en de goerindam.

De meeste pantoens zijn minnedichten en zijn meestal vierregelig met gekruist rijm. Een regel bevat bij voorkeur vier woorden met caesuur achter het tweede. De eerste twee regels houden „symbolen" in en vormen een inleiding tot de daarop volgende. De bouw van de pantoen doet dus eenigszins denken aan dien van het sonnet. Van een bepaalde maat kan echter bij de pantoen niet gesproken worden. Het belangrijkste is bij het Maleische vers, ook bij de sja'ir, de melodie.

Daar ook onder de Europeanen de pantoen algemeen bekend is, hoeven geen voorbeelden er van gegeven te worden.

Men kan begrijpen, dat Willem Kloos' couplet:

Ik ween om bloemen in den knop gebroken
En vóór den uchtend van haar bloei vergaan,
ik ween om liefde, die niet is ontloken
en om mijn harte dat niet werd verstaan.

zeer tot het gevoel van den intellectueelen Indonesiër spreekt, vanwege zijn overeenkomst met de pantoen.

De sja'ir bestaat altijd uit vier, met elkaar rijmende, regels en heeft dus het schema: a a a a. Elke regel bestaat ook bij voorkeur uit vier woorden. De Maleische heldendichten bestaan uit dergelijke coupletten (met pantoens waar 't te pas komt) en worden ook sja'ir genoemd. Ze worden zingend gelezen of voorgedragen.

Vele sja'irs ontleenen hun stof aan Oudjavaansche (Pandji-) verhalen, andere aan Perzische of Indische motieven. Ook in origineele werken pleegt men het verhaal in andere landen (India, Perzië) te doen plaats vinden.

De goerindam is een tweeregelig, didactisch vers.

*

De oude Indonesische literatuur heeft ook historische werken voortgebracht. Tot de zaakkundigste behooren de Nagarakertagama van den ten tijde van Hajam Woeroek levenden hofdichter Prapantja (in verzen met metrum), de Pararaton (Middeljavaansch, proza, schrijver onbekend) en de Sedjarah Melajoe van Toen Sri Lanang (Maleisch).

Bij het veel meer op den voorgrond komen van oud-Indonesische cultureele elementen op Java kwamen er babads op, die, hoewel op historische feiten berustende, toch in vergelijking met de Nagarakertagama en de Pararaton het karakter hebben van legenden. Ze zijn ongeveer van denzelfden aard als de Minangkabausche tambo' en Bataksche tarombo's.

Historische romans zijn o.a. de Maleische „Hang Toeah" (in proza), waarvan de strijd van de Maleiers tegen Madjapahit een der onderwerpen is, en de Oudjavaansche Kidoeng Soendajana (in verzen), die een episode uit de geschiedenis van Madjapahit en de Soendalanden behandelt.

Met een historischen achtergrond, zonder nochtans een historische roman te zijn, is de ook, naar moderne opvattingen, prachtige Nieuw-Javaansche „Pranatjitra" (in het Nederlandsch vertaald door Prof. Dr. C. C. Berg met medewerking van R. Prawiroatmodjo), met een motief als dat van de roman van Tristan en Isolde.

*

Aan tooneel-(wajang-)literatuur is Java rijk, doch ze is, vooral structureel, weinig gevarieerd. Ze bestaat voornamelijk uit vier lakon-cyclussen, met als helden, resp. de Pendawa's (Ardjoena en zijn vier broeders), Damar Woelan (Madjapahit-periode), Pandji (vóór-Madjapahit-periode) en Sri Rama (ontleend aan Indische stof). Over de geschiedenis van het Maleische tooneel, de bangsawan of de komedi stamboel, is nog weinig bekend. Er bestaan wel populaire boekjes over, doch wetenschappelijk staat nog weinig vast.

Hoe het zij, tot het repertoire van de bangsawan behooren operette's (ze voert, als de wajang wong, uitsluitend operette's uit) ontleend aan het „Perzische" genre (Goel Bakawali, Indera Bangsawan, Djauhar Manikam etc.), aan de Oudjavaanse literatuur (Pandji Semirang), aan de Indische (Seri Rama). Later kwamen er meer origineele en realistische stukken bij, zooals „Njai Dasima", een te Batavia spelende tragedie en verder operette's naar tooneelwerken van Shakespeare (o. a. Romeo en Julia, De Koopman van Venetië, Hamlet etc. Vooral de Maleische interpretatie van „Hamlet" zou voor een deskundige in de Shakespeariaansche literatuur interessant zijn!). Hiermede zijn we feitelijk gekomen tot de overgangsphase naar het heden met zijn generatie van dichters en schrijvers, „op de kentering der tijden geboren".

De overgangsperiode en de nieuwe tijd mogen onderwerpen zijn van volgende artikelen.

Sanoesi Pané.

Een parallel — met contrasten.

De Nederlander, die de belangwekkende beschouwing van Sanoesi Pané, welke hiernaast een plaats heeft gevonden, aandachtig doorleest, voelt zich onwillekeurig gedrongen, de oude Indonesische literatuur te vergelijken met de Middel-Nederlandsche. Merkwaardige overeenkomsten en verschillen openbaren zich dan.

Het Javaansche epos doet denken aan de groote verhalende dichtwerken uit de middeleeuwen, de ridderromans. Evenals in de Indonesische epische literatuur zijn hier vreemde invloeden overheerschend, wellicht nog in veel sterkere mate. Van elke Middel-Nederlandsche epische stof is een origineel in vreemde, voornamelijk Fransche en Latijnsche, literaturen te vinden, met uitzondering slechts van „Carel ende Elegast" — waarmede niet bewezen is, dat de stof van deze, veelszins beste, ridderroman eigen vinding van den Dietschen dichter is.

Een kenmerkend verschil ligt in den inhoud: van een mystieken zin, van kosmisch besef is in deze literatuur der Lage Landen weinig of geen sprake. In de plaats daarvan staan frissche natuurbeschrijvingen, die altijd een specialiteit van ons schildersvolk zijn geweest.

*

In de lyriek is de Middel-Nederlandsche literatuur verre de meerdere van de Indonesische; hier wordt de voorsprong, die de epiek aan het Oosten had gegeven, weer ingehaald. Want hier is Nederland juist bijzonder origineel, frisch, natuurlijk. Het begint al met die twee regels, die een Dietsche „clerke" in een gevoelig oogenblik tijdens zijn studie in Engeland neerschreef, het eenig oud-(in onderscheid van middel-) Nederlandsche fragmentje lyriek; met zijn smachtend stafrijm is het als een ademtocht der ziel:

Haban olla vogala nestas hagunnan,
andase hic anda thu . . .

(„Hebben alle vogels nesten begonnen, behalve ik en jij . . . .")

En het gaat voort tot de Egidius-liederen, die tot de zuiverste lyriek van alle tijden behooren:

Egidius, waar bistu bleven?
Mi langt na di, geselle mijn.
Du coors die dood, du liets mi't leven:
Dat was geselscap goed ende fijn,
Het sceen, t'een moeste gestorven sijn . . . .

*

Over de Arabische invloeden voornamelijk in theologische en wijsgeerige literatuur spreekt de Heer Pané slechts zeer kort. Opnieuw een parallel met contrasten: bij ons werd een belangrijk deel van dit soort literatuur in het Latijn geschreven, dat in de Christelijke Kerk dezelfde plaats inneemt als het Arabisch in den Islam. Maar al is hier dus bij ons een andere taal, wat er in geschreven is behoort zeer bepaald tot de Nederlandsche cultuur. Het diepste wat de Nederlandsche ziel aan de wereld te bieden had, is daarin uitgedrukt. De vreemde taal heeft niet belet, dat het eigene er zijn stempel op gezet heeft. Wij denken natuurlijk in het bijzonder aan dat in het Latijn geschreven Nederlandsche boek, dat na den Bijbel het meest verspreide werk ter wereld is: De navolging van Christus, door Thomas à Kempis, of wie dan ook de auteur moge zijn.

A. van Selms

EEN MOEDER.

Wellicht zijn de lezers en vooral de lezeressen van dit Weekblad getroffen geweest door het berichtje in de dagbladen, dat verhaalde van een Engelsche vrouw, **Lady Mac Robert**, die twee harer zoons in den oorlog verloor en als reactie op dit verschrikkelijk verlies een bedrag aan de Engelsche Regeering aanbood voor den aankoop van een bommenwerper, om het werk harer zoons voort te zetten. Wellicht willen de lezeressen van dit blad gaarne iets meer van deze vrouw weten; want zij is inderdaad veel meer dan alleen maar een onmetelijk rijke vrouw, die zulk een bedrag schenken kan.

Ik raakte kort na den vorigen oorlog op een merkwaardige wijze met haar bevriend. Ik zat als buitenlandsche gast op het podium in een vergadering van den Internationalen Vrouwenraad. Als dat niet het geval geweest was, zou ik wellicht Rachel Mac Robert nooit hebben leeren kennen. Maar zoo had ik het gezicht op de zaal.

En daar trof mij dadelijk één vrouw: en dat niet alleen omdat zij jong, slank, blond en hoogst aantrekkelijk was, maar vooral door de stralende intelligentie van den blik der oogen. Schilderachtig was zij ook, want zij had een prachtige groene veer op haar hoed; en dat was mijn geluk, want zoo kon ik haar gemakkelijk aanduiden, toen ik wenschte te weten, wie zij was. Ondanks dit alles had ik haar misschien toch nog niet leeren kennen, wanneer de sympathie niet wederkeerig geweest was. En zoo was ik al enkele dagen later haar gast op haar buiten bij Londen.

Dat was eigenlijk een oude gemoderniseerde boerderij, zooals men zooveel aantreft in Engeland: naar mijn smaak het heerlijkste verblijf dat men zich denken kan voor een innig gelukkig gezin. Sir Alexander was veel ouder dan zijn vrouw, maar even sympathiek als zij en er waren drie allerliefste jongens, de jongste nog een baby, de tweede een blonde krullebol. Zoo was het omstreeks 1920.

***

Lady Mac Robert's ouders waren bekende ontdekkingsreizigers, die als onderzoekers van den Karakorum de voorgangers waren van de Visser 't Hoofts. Fanny Bullock, haar moeder, was de dochter van een Amerikaansch senator, uit zeer goede familie en heel rijk. Zij was jong wees en had zich al spoedig voorgenomen ontdekkingsreizigster te worden: volgens haar portret was zij een mooi jong meisje, maar ook bij haar was de energie en de intelligentie het meest in het oog vallend. Als de volgende anecdote geen waarheid bevat blijkt er toch uit hoe men over haar dacht. Zij had een jongen, intelligenten en sympathieken secretaris, die echter niet met aardsche goederen gezegend was. Voordat zij de reis naar Britsch-Indië aanvaardde liet zij hem op een morgen bij zich komen en vertelde hem dat zij ging trouwen. De secretaris vroeg of hij mocht weten met wien zij van plan was te trouwen. „Met jou", was het antwoord.

***

Rachel Workman werd in Engeland en Duitschland opgevoed en ging geologie studeeren; de bedoeling was dat zij als geoloog de expedities van haar ouders zou meemaken. Daarvan kwam echter niets want nauwelijks was zij in Britsch-Indië aangekomen of zij huwde Alexander Mac Robert, die weduwnaar was en bezitter van groote textielfabrieken in Cawnpore. Hij werd wegens zijn diensten in den vorigen oorlog met een baronetcy beloond.

Lady Mac Robert werd helaas vroeg weduwe en wijdde zich nu geheel aan het beheer van haar Schotsche goederen en aan haar drie zoons. Het verongelukken in 1938 van den oudsten was door de omstandigheden bijzonder tragisch. Hij had met zijn eigen vliegtuig een reis van verscheidene maanden door Britsch-Indië gemaakt om de fabrieken te bezoeken; zijn moeder had hem reeds weer verwelkomd op het vliegveld te Croydon. Dienzelfden middag verongelukte hij op een tochtje van enkele minuten van Croydon naar het andere Londensche vliegveld, Hendon. Ik was toen in Engeland en bezocht haar dienzelfden zomer in Schotland. Toen al was ik diep getroffen door haar geestkracht. Zij wilde zich niet beklagen en geen woord over het ongeluk kwam over haar lippen, maar wel was zij sterk verouderd. Nu leefde zij voor de twee overgebleven zoons, en aan allerlei kleinigheden kon ik merken hoe zij bij alles wat zij deed rekening hield met hun toekomst.

Zij had zich met hartstocht in haar bezigheden als goedsbezitster geworpen, en werkte van den morgen tot den avond. Zij was steeds bezig met woningverbetering voor haar arbeiders en pachters.

Als veel Engelsche landheeren had zij een groote belangstelling voor veeteelt. Toen zij eens bij mij in Holland logeerde maakte zij een uitstapje van enkele dagen om het Friesche stamboekvee te leeren kennen. En haar stallen op Douneside waren wijd en zijd beroemd.

Haar tweede zoon was bij de R.A.F. Onmiddellijk na den dood van zijn broer stelde hij zijn moeder voor het vliegen vaarwel te zeggen, als zij dat wenschte. Zij sloeg zijn voorstel af. De jongste zoon was in 1938 nog student in Cambridge.

***

Lady Mac Robert is overigens niet de enige van haar familie die fel betrokken is bij dezen oorlog. Haar nichtje, ook een Amerikaansche, huwde Jan Masaryk, den gezant van Czecho-Slovakye te Londen, en zoon van Robert Masaryk, den eersten president van dat land, die zelf ook met een Amerikaansche gehuwd was.

En nu zijn haar alle drie zoons ontnomen, en is zij alleen op haar groote goed. Na 1939 heb ik haar niet meer gezien, maar uit het in de dagbladen overgenomen briefje, dat zij aan den Minister schreef, komt zij met haar geheele figuur zooals ik haar ken te voorschijn: heldhaftig, haar verdriet stil in zich verwerkend; zonder één klacht, nu haar geen van haar kinderen gelaten is; met koortsachtige energie werkend.

Laten wij allen zulk een vrouw gedenken en haar stille smart, wij die hier nog zoo ongestoord, zoo niet onbekommerd leven en misschien over kleine dingen klagen. Ik heb het gevoel alsof het haar helpen zal.

En laten wij God bidden dat het haar spoedig gegeven moge zijn op andere manier het werk van haar zoons voort te zetten dan op de bitter wreede wijze, die nu voor haar aangewezen was: het aankoopen van een werktuig tot vernietiging van menschenlevens; het kinderloos maken van andere moeders. Ook om haar mogen wij bidden, dat de schellen spoedig mogen vallen van de oogen der Duitsche moeders.

E. C. v. Dorp.

Children in War-Time.

The children hear the aeroplanes go by;
They stand and stare into the summer sky,
Then turn again to dancing and to play
And all the serious business of the day.

R. F.

De zieke portemonnaie.

Maar ach, zijn beurs was ziek!
Staring.

De Thermometer. 9

Geen dokter kan zijn conclusie trekken, zonder dat hij beschikt over een goed bijgehouden temperatuurlijst.

Ten opzichte van onze portemonnaieziekte geldt hetzelfde. Eerst wanneer we over de juiste gegevens beschikken, kunnen we een oordeel vellen over ons budget. Ja, ja, ik heb het inderdaad over het gehate *kasboek*. Er zit werkelijk niets anders op. U schaft er zich een aan, liefst een eenvoudig klein boekje met twee cijferkolommen op elke bladzij. Aangezien we toch niets te maken hebben met inkomsten, behalve bij ontvangst van het maandelijks bedrag, hebben we geen heele debetbladzijden noodig.

Bij het openen van een nieuw kasboek had mijn moeder de aardige gewoonte om op de eerste bladzijde te schrijven: „Heil en zegen". Zij is nooit rijk geworden, maar dat is minder.

Achter in uw kasboek bevestigt u met een paperclip uw begrootingslijstje. Het boeken van de uitgaven in het kasboek hoef ik niet te bespreken. Voelt u zich niet consequent genoeg of te vergeetachtig om elke cent in te schrijven, dan gebruikt u dit eenvoudige hulpmiddel: een aparte blandjabeurs. Doet u hier bijvoorbeeld f 2.50 in, dan boekt u: blandjabeurs f 2.50 als uitgave. Onnoodig te zeggen, dat alle uitgaven in de tweede kolom van het kasboek prijken.

Bij het doornemen van de verschillende uitgaven kunt u gemakkelijk zien, hoeveel u over een bepaald tijdvak aan blandja heeft uitgegeven.

De posten welke geboekt zijn, worden zoo mogelijk in het begrootingslijstje doorgestreept, met vermelding daarachter of daarvoor van het verschil met de werkelijke uitgave, voorzien van het teeken + of —. Zijn er veel plus-teekens, dan was uw begrooting te zeer geflatteerd, zijn er veel minteekens dan bent u zeer voorzichtig geweest, en in dat geval zal uw budget een aangenaam surplus opleveren. Bij eenige routine zullen de plussen en minnen wel ongeveer tegen elkaar wegvallen. Het is een spelletje dat u zeer aardig en leerzaam vergelijkingsmateriaal oplevert en verheldering brengt van uw budgetair overzicht.

Let op of de betrokken maand er een is, waarin de kwartaalrekeningen, halfjaarlijksche of jaarlijksche rekeningen verschijnen. Daartoe zet u op de laatste kasboekbladzij een memorandum, heel eenvoudig.

Daarin staat b.v. Pianostemmen: Nov., Febr., Mei., Aug.; Brandpolis: Juli.

Heeft u iets in huurkoop of op afbetaling, dan wordt dat ook op die bladzij aangeteekend, n. l. zoo. Boven aan de bladzij vermeldt u het volle bedrag van de schuld. Bij elke afbetaling trekt u er een bedrag af. U weet zoo op elk moment wat u nog schuldig is. Het afbetalen van voorschotten teekent u op dezelfde wijze aan.

Dat zijn voorzorgen waar u een dankbaar gebruik van zult maken, wanneer u de waarde ervan leert kennen. Het zal u slaapmiddelen uitsparen, en het zal nachtmerries voorkomen.

Dr. Pecuniae Causa.

Koken in kranten.

Door rijst, peulvruchten, soep, pap in kranten gaar te laten worden kan men ongeveer 5/6 van de gewone kooktijd besparen (d. i. de tijd, die de gerechten op het vuur staan) en aanbranden of overkoken is onmogelijk.

Hier in Indië hebben we tot onze beschikking de bongsang, het luchtig gevlochten mandje van bamboe-vezels, algemeen in gebruik voor het vervoer van allerhande barang van houtskool en vruchten tot flessen toe. Hierin kan makkelijk een krantennestje gemaakt worden, dat na twee of drie keer gebruiken vernieuwd moet worden. Door de warmte en het vocht worden de kranten bros en breken.

Acht grote bladen worden kriskras over elkaar gelegd met in het midden een prop van kranten. Hierop de hete pan. Vouw dan zo snel mogelijk de kranten rondom de pan dicht. Nog één krant er over heen om het pak van boven bij elkaar te houden.

Algemene regels:

Minder water nemen dan gewoonlijk, want verdamping vindt bijna niet plaats. Als een gerecht 1 uur op vuur moet koken om gaar te worden, moet het 3 uur in kranten (of hooikist) staan, na 1/6 uur dus 10 minuten, vóórkoken.

Voorbeeld:

Rijst. Wassen en met tweemaal zoveel water als rijst aan de kook brengen. Vijf minuten zachtjes laten doorkoken. Snel in kranten pakken en 1½ uur laten staan.

Neemt men te veel water, dan blijft de rijst nat.

Naar „*Kook voordeelig*" door
R. Lotgering-Hillebrand.

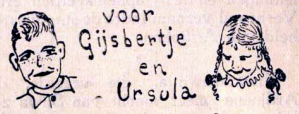

De Plantentuin. 17.

Na het bezoek aan het Museum zullen zij even gaan uitblazen op een bank in de Plantentuin. Achter een der laboratoria omlopend komen ze langs een paar kweekkassen. Of eigenlijk is er maar één echte „kas" — daar staan grote aquaria, omgroeid door varens en chevelures. Vol kleine vissen zijn de bakken. De mandoer laat zien hoe ze met de bewegende hand meezwemmen. Soms lijken de visjes alleen een bewegend stukje kleurig licht, zó klein zijn ze, zo mooi en zo vlug!

Moeder kijkt nog meer naar de kleine plantjes, begoniatjes in potjes. Hun blaadjes hebben al de fijne tekening en de vele kleurschakeringen van groen en zilver en donker — rose en grijs. Prachtig, al dat kleine goed — het is haast zo lief als een crèche met babies. En aan Martha, die er naar vraagt, vertelt Moeder dat zij wel eens bij heel grote fabrieken in het buitenland van die tehuizen zag waar de moeders uit de fabriek haar kinderen dan in de werktijd konden brengen. De allerkleinsten in rijen kinderbedjes en een hele zaal met boxen!

Drie van de kleine bloempotjes gaan mee naar huis, één voor Bas en twee voor moeder, die het gewoon niet laten kan ze te kopen!

In de Plantentuin wordt een poosje gerust bij de zonnewijzer. Dan zie je het Paleis zo goed.

LE VISAGE DU CHRIST.

Onder bovenstaande naam is, eenigen tijd geleden, door een Fransche uitgeefster een werk uitgegeven, bestaande uit reproducties van een honderdtal schilderijen van de grootsten der grooten; met als onderwerp: Christus.

Het begint bij de primitieven, en dan voert de samensteller u door alle eeuwen, die sedert de eerste tijden onzer jaartelling verliepen.

De namen van de eersten, die het aandorsten om het beeld van Christus uit te beelden, gingen verloren. Maar alras komt gij aan de middeleeuwen met hun kristalhelder geloof: Jan van der Eyck, Rogier van der Weyden, Memling, Giotto. Dan trekken de Renaissance-kunstenaars en de andere grooten van de zestiende en zeventiende eeuw aan u voorbij: El Greco, Fra Angelico, Michel Angelo, Leonardo, Rafael, Titiaan, Van Dijck, Rembrandt, Vermeer. En dan wordt ge door de achttiende en negentiende eeuw geleid; om in het heden te eindigen.

Uit de opsomming van zooeven, die allerminst volledig is, ziet ge, dat hier inderdaad is bijeengebracht al wat, in de schilderkunst, aan de hoogste trans geschitterd heeft.

Wat hier is saamgebracht, is het edelste wat menschenhand schiep.

En toch . . . . . .

Het is vreemd; maar, wanneer ge al die pracht hebt bekeken en bekeken, en het boek nog eens opengeslagen hebt op de bladzijden die u bijzonder troffen, en ge slaat het dan dicht en gij strijkt met de hand over uw oogen en vraagt zich af: „*is* dit het nu", dan antwoordt ge: „neen" dit is het toch niet".

Het is ongetwijfeld grootscher dan grootsch, wat menschenhand en menschenziel hier schiep: het lijden is met de grootste diepte meegevoeld en met de grootste liefde in vorm gebracht; ge voelt, bij sommige schilderingen, de spanning in de uitbeelders toen zij aan het penseel stonden; ge ziét hen worstelen met hun onderwerp, en, welhaast handenwringend bij zóó'n opgave, door hun schilderzaal loopen.

En toch . . . . toch hebben ook zij slechts een sterfelijk mensch aan het kruis vermogen te schilderen. Geen Christus. Een gróót mensch, natuurlijk; maar tóch: slechts een sterveling. Geen Verlosser.

Het is vreemd, maar dit boek leert iets, wat de samensteller, waarschijnlijk, er niet mee bedoeld heeft. Het leert, dat Vader, Zoon en Heilige Geest aan iedere menschengreep ontsnappen; dat de oneindigheid ver boven onze menschenziel uitzweeft, ongrijpbaar, onaantastbaar, niet te omvatten door hem, die slechts tot de sterfelijke menschenheid behoort.

*

Velen zullen zich, uit het Rijksmuseum, het bekende schilderij van Rembrandt, de „Opwekking van Lazarus" herinneren. Wel is waar, is het niet in „Le Visage du Christ" afgebeeld, maar ik neem het toch maar als voorbeeld omdat velen onzer er persoonlijk tegenover gestaan zullen hebben.

Het verhaal is, natuurlijk, aan den lezer bekend.

Rembrandt nu, heeft zich de beangstigende taak opgelegd, om het oogenblik van adem-benemende spanning uit te beelden, het:

„*Lazarus kom uit*". En de gestorvene kwám uit."

De spanning van dat oogenblik moet zóó ontzaggelijk zijn geweest, dat ge u zoudt kunnen voorstellen, dat de heele spelonk uit elkaar zou zijn gespat en de grond naar alle kanten opengereten zou zijn. Men begrijpt haast niet, dat de schare, die rondom stond, dit oogenblik heeft kunnen doorstaan, en niet, vervuld van zóó'n alles doordringende emotie, dood is ter aarde gestort.

Er zit iets zeer oneerbiedigs in, om van een vorst van het penseel, als Rembrandt, te zeggen, dat iets mislukt.

Maar waarlijk: de „Opwekking van Lazarus" ís niet gelukt. Deze taak is boven menschenkracht gegaan.

Ge ziet de spanning in de gezichten van de schare; maar de oceaan van wilskracht, de alles, wat wij denken kunnen, verre achter zich latende kracht, de geweldige zielsconcentratie die Jezus, in dat oogenblik, *moet* hebben gehad om het leven in dien doode terug te trekken: díe vindt ge niét.

De schare; dus: zoodra het op de uitbeelding van de mensch aankomt, boeit u. Hún spanning, de spanning van den ménsch, heeft den kunstenaar gegrepen.

Hier ziet ge, hoe de rijpe, rijkbegaafde mensch met zijn *medemensch* tot in het diepst van diens ziel vermag mee te voelen, en hem, in kleur en toon, vermag weer te geven.

Maar Jezus zelf, om de uitbeelding van wien het toch te doen was, ontging hier den kunstenaar verre.

Zoo leert dit schilderij u één ding: het geweldige, maar tevens het beperkte van het menschelijk vermogen.

*

Tot dezelfde gevolgtrekking komt ge bij een ander werk dat ons allen welbekend is, n.l. de „Madonna met den kanselier Rolin" van Jan van Eyck. De kanselier is meesterlijk getroffen. Ge ziet hier levensgroot en zonder eenige poging om het te verbloemen, den kei-harden staatsman, die, als het moet, over lijken gaat, en, voor wien de aanbidding van Moeder en Kind niets dan een formaliteit is om op geschikte wijze geconterfijt te worden.

Rechts op het paneel, is Maria uitgebeeld. Kinderlijk devoot; en zonder de diepe en verheven blijdschap en dankbaarheid, die zij, die werd uitverkoren om den Christus ter wereld te brengen, toch wel gehad moet hebben.

In Maria komt de schilder reeds in aanraking met het supermenschelijke; hier ziet ge reeds, hoe de taak den schilder te hoog gaat worden.

En als ge aan het Kindeke Jezus toekomt, dan voelt ge, hoe hij hieraan moet hebben veranderd en bijgeschilderd, geheel uitgeveegd en weer opnieuw opgezet, nog eens en nog eens en nog eens. En hoe hij, tenslotte, het penseel, met een zucht, moet hebben weggelegd; ook zelf: onvoldaan.

Wij wisten het reeds; maar juist aan deze grootsten der grooten komt het zoo duidelijk uit: slechts God kan God uitbeelden.

De hoogste mogelijkheid voor den stérfelijken schilder — maar ook dat is een groote mogelijkheid — is de mensch.

A. J. Matthes.

UIT DE RECHTSZAAL

Arbeidsovereenkomsten met Italianen. Internationaal privaatrecht.

Wanneer het gedrag van den werknemer daartoe aanleiding geeft, heeft de werkgever het recht wegens zgn. dringende redenen een gesloten arbeidsovereenkomst aanstonds en op staanden voet te beëindigen.

Als dringende redenen worden beschouwd zoodanige daden, eigenschappen of gedragingen van den werknemer, welke tengevolge hebben, dat van den werkgever redelijkerwijs niet kan worden gevergd de dienstbetrekking te laten voortduren.

Wil een werkgever de aan een ontslag op staanden voet verbonden risico's niet op zich laden, dan kan hij zich tot den rechter wenden, teneinde de arbeidsovereenkomst te doen ontbinden op grond van gewichtige redenen.

Behalve de dringende redenen worden als gewichtige redenen ook beschouwd veranderingen in den persoonlijken of vermogenstoestand of in de omstandigheden, waaronder de arbeid wordt verricht, welke van dien aard zijn dat de dienstbetrekking billijkheidshalve dadelijk of na korten tijd behoort te eindigen.

*

Niet lang geleden had een bekende tailleursfirma iemand van Italiaansche nationaliteit als reizend coupeur voor den tijd van vijf jaren in dienst genomen. Van hem werd gezegd dat hij een overtuigd aanhanger van het fascistisch regime en een vurig bewonderaar van Mussolini was.

Daar Italië in oorlog is met de bondgenooten van Nederland en ons land zich met deze bondgenooten solidair heeft verklaard, terwijl de diplomatieke betrekkingen met Italië zijn verbroken en het publiek vijandig staat tegenover Italianen, zoo meende de firma, dat geen handelszaak het zich ongestraft kon veroorloven de klanten door Italianen te doen bedienen.

Sedert het deelnemen van Italië aan den oorlog had de firma den coupeur dan ook niet meer in de zaak toegelaten en hem vrijgesteld van het verrichten van werkzaamheden.

In verband met het feit, dat de firma verwacht had, dat Nederland ook met Italië in oorlog zou geraken, in welk geval de arbeidsovereenkomst van rechtswege ontbonden zou zijn, had zij den coupeur niet aanstonds ontslagen.

Nu dit niet het geval bleek wendde zij zich tot den rechter, daar zij meende dat de voormelde omstandigheden, waaronder de arbeid thans zou moeten worden verricht van dien aard waren dat de dienstbetrekking dadelijk behoorde te eindigen.

De gedaagde coupeur voerde daartegen aan, dat hij inderdaad van Italiaansche nationaliteit was en daardoor eo ipso fascist, doch dat hij zich nimmer met politieke aangelegenheden had ingelaten. Hij maakte zich bovendien sterk, dat de klanten der firma in het geheel niet met zijn nationaliteit bekend waren. Bovendien had hij eenige jaren in Frankrijk gewoond, zoodat hij zich in vlot Fransch wist uit te drukken en in die taal met de Fransche clientèle der firma kon converseeren.

Daar Nederland en Nederlandsch-Indië overigens niet in oorlog waren met Italië vermocht hij niet in te zien, welke wezenlijke bezwaren eigenlijk bij de firma bestonden.

*

De Residentierechter, die dit wel zeer bijzondere geval te beslissen kreeg en die den coupeur in persoon had gehoord, gaf als zijn meening te kennen, dat de clientèle der firma niettegenstaande het feit, dat hij de Fransche taal sprak, toch onmiddellijk zou bemerken, dat hij geen Franschman doch een Italiaan was.

Vervolgens sloot hij zich aan bij de door de firma naar voren gebrachte argumenten.

Ook hij overwoog, dat wanneer Italië met Nederland in oorlog zou geraken de arbeidsovereenkomst zonder meer ontbonden zou zijn, terwijl zonder twijfel het publiek Italië als vijand beschouwt, daar dit land in oorlog is met Engeland, Nederland's bondgenoot.

Hieruit concludeerde hij, dat wanneer de firma haar klanten door een Italiaanschen coupeur liet bedienen, dit een aanzienlijk verlies aan clientèle zou beteekenen.

Ook de rechter was de meening toegedaan, dat er een dusdanige gespannen verhouding tusschen het ontwikkelde deel der bevolking van Nederlandsch-Indië, waartoe de clientèle der firma behoorde, en de Italianen bestond, dat die voor haar als een gewichtige reden tot ontbinding der bestaande arbeidsovereenkomst moest worden beschouwd. Deze gespannen verhouding met al de gevolgen die daaruit voortvloeiden moest worden opgevat als een ingrijpende verandering in de omstandigheden, waaronder de arbeid werd verricht.

Er bestonden mitsdien voldoende gronden om de gevraagde ontbinding uit te spreken.

Het langdurig arbeidscontract werd dan ook ontbonden met ingang van de maand volgende op die, waarin de beschikking werd geslagen.

Mr. H. C. P. Korte

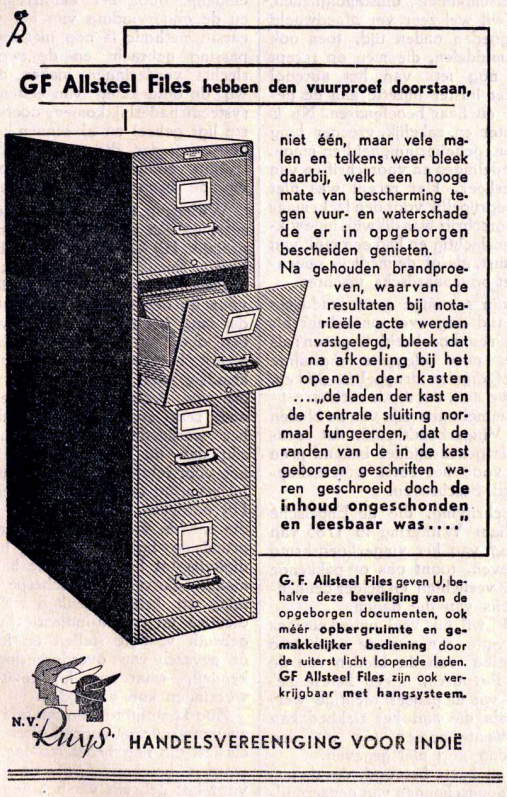

ANTONIN DVORAK

1841 — 8 September — 1941

II.

Dvorak is in zijn zuiver muzikale oeuvre sterker dan in zijn programmamuziek. Het meest populair zijn wel zijn Slavische Dansen, oorspronkelijk voor piano-vierhandig geschreven, maar niet minder prachtig in de tegenwoordig bekende orkestbewerkingen; de twee deelen Slavische Legenden dienen hier terstond naast genoemd te worden, alhoewel zij toch bij de dansen achterstaan. Hier is Dvorak in zijn element. Meer dan Liszt, die zijn Slavische en Hongaarsche motieven wel al te zeer modelleerde naar Duitsch-Romantische snit, zuiverder dan Brahms, wiens Slavische Dansen toch te sterk subjectief het stempel van zijn curieuse persoonlijkheid dragen, meer dan eenig ander componist heeft Dvorak het wezen der Slavische muzikantenziel in klassieke middelen uiting gegeven. Evenals in zijn groote orkestwerken verloopt alles even spontaan en natuurlijk, de overgangen zijn logisch en zuiver, plastiek en rhythme zijn beeldend en krachtig. Hier spreekt niet de begaafde vakman, die de kunst van zijn land breeder en rijker bekend wil maken: hier stort de Slavische muzikantenziel zich uit tot een belijden, tot een openbaring van het diepste wat in het menschenhart leeft. Ook in de Slavische Rhapsodieën, die — wat het woord al aanduidt welbewust gebruik maken van bekende volksthema's — blijft het gebeuren persoonlijk en karaktervast.

***

Niet minder gelukkig is Dvorak geweest in zijn kamermuziek en orkestwerken. In de laatste groep springt bovendien zijn bijzonder talent voor orkestratie naar voren. Naast een spontaan musicus is Dvorak een zeer kundig vakman, gezegend met een uiterst gevoelig oor voor klankcombinaties. Dvorak's orkestbeheersching plaatst hem in de hoogste rang onder de meesters op dit gebied. Hij schildert in warme, gloeiende tinten, elk klankbeeld is verantwoord, overal is zijn taal klaar en duidelijk van expressie. Maar het bijzondere is, dat hij een geheel eigen klankwereld heeft weten te produceeren, niemand nabootsend en ook door niemand nagevolgd. Zijn lange routine als orkestlid heeft hem mogelijkheden doen vermoeden, die niemand buiten hem gehoord heeft. Elk orkestwerk van Dvorak, rijk en afwisselend van kleur en stemming, beteekent een vreugde voor den dirigent.

Men merkt dat al in zijn eerste Symphonieën. Dit is duidelijk wanneer men bedenkt, dat Dvorak zich pas laat aan den symphonischen stijl gewaagd heeft. Zijn eerste Symphonie (D majeur, opus 60) voltooide hij pas toen hij 41 jaar was (Beethoven schreef zijn eerste symphonie op 27-jarigen leeftijd). Prachtig is ook de tweede in zijn donkere mineurstemming, bijzonder van klank en getemperde kleuren (D mineur, opus 70; voltooid 1885). Doch de meest beroemde Symphonie is de vijfde, stammend uit zijn Amerikaanschen tijd, de „Symphonie uit de Nieuwe Wereld." (E mineur opus 95, gecomponeerd 1894). Dit werk is daarom merkwaardig, omdat het een heel ander thematisch materiaal bevat: luchtig, frisch en vroolijk, veel minder elegisch dan Dvorak's andere werk. Men beweert wel, dat Dvorak hiervoor de motieven uit de Amerikaansche volkszang zou uitgelezen hebben, om eens een typisch werk voor zijn Amerikaansche vrienden te schrijven. De beruchte Weensche criticus Eduard Hanslick, die het velen componisten zoo zuur gemaakt heeft, ging hiermee vooraan en heeft Dvorak tot een fel protest uitgelokt.

Antonin was zeker niet de man om zijn werk in geschrift te verdedigen, maar deze aanval: dat zijn prachtige thema's plagiaat zouden zijn, kon hij niet verkroppen. En dan zegt hij: deze Symphonie is een soort dagboek, zij vormt een keten van herinneringen uit een blijden, gelukkigen tijd. Deze uitspraak bevat de zuivere waarheid: de symphonie is een volkomen eigen, oorspronkelijk werk, maar het laat zich begrijpen, dat Dvorak met zijn fijne opmerkingsgave voor natuurlijke en eigensoortige muziek, impressies heeft opgenomen van een frisschen, blijmoedigen volksgeest in de Nieuwe Wereld.

Deze kennismaking heeft op zijn verdere werk bevruchtend gewerkt. Al blijft het eigene bij Dvorak steeds onmiskenbaar, zijn thematiek is in Amerika korter en krachtiger geworden; dat bleef voortbestaan ook na zijn terugkeer in Praag. Het thema van de finale uit het cello-concert wijst ook typisch op dien Amerikaanschen invloed.

***

Concerten heeft Dvorvàk maar weinige gegeven. Een pianoconcert (opus 33) is niet belangrijk. Maar wonderbaarlijk prachtig is het Viool-concert in A mineur (opus 53). Het is of de componist alle schoonheid van melodie en expressie als het ware op dit ééne werk wilde samentrekken. Voor de viool is het zeer dankbaar en goed geschreven, terwijl de solist gesecondeerd wordt door een prachtige grootsche orkestpartij, die zich evenwichtig bij de soloviool aanpast. Het is een der mooiste vioolconcerten, die de Romantiek heeft voortgebracht, en daarbij een uitgesproken nationaal werk; de finale is gebouwd op een echt Slavisch rondo-thema, zooals er maar weinigen te vinden zijn. Ook het cello-concert (B mineur, opus 104) is een der mooiste concerten voor dit in dat genre nogal misdeelde instrument. Jammer is alleen, dat de solopartij zoo buitengewoon moeilijk is, terwijl daarenboven de mooie orkestpartij zoo zwaar is bezet, dat de dirigent steeds de grootste moeite heeft te voorkomen, dat het orkest den solist niet „dekt". Alleen voor een professional-cellist met een zeer grooten toon is dit mooie concert weggelegd!

De harmonische vindingen in de latere Symphonieën en concerten zijn prachtig. Evenals Wagner heeft Dvorak de romantische harmonie op het hoogtepunt van haar vermogen gebracht. Vele plaatsen doen aan Wagner's harmoniseeringen denken, maar hoe langer hoe meer ziet men Dvorak een eigen stijl veroveren, kleurrijker en karakteristieker dan eenig ander musicus van zijn tijd.

***

Maar het liefst is mij Dvorak in zijn kamermuziek. In het kleine ensemble heeft hij een fijnheid en teerheid weten te bewerken, die geen ander hem nadoet. Ook zijn Sonates en de helaas zelden gezongen liederen bezitten reeds dien geest, maar de instrumentale kamermuziek geldt toch als het meest persoonlijke, dat hij heeft nagelaten. Hoewel niet altijd even gemakkelijk, vooral van samenspel en de volledige beheersching der streek-techniek, die Dvorak vereischt, is een trio of quartett van hem steeds een onuitputtelijke vreugde. Van de trio's is het mooiste het Dumky-trio (E mineur; opus 90), zoo geheeten naar de opeenvolgende Dumka's. Een dumka is een Slavische volksballade, zooals ze in half zingende, half reciteerende toon onder het volk verhaald worden, nu eens elegisch en klagend, dan weer fel extatisch of in vurige dans-rhythmen. De prachtige ontvouwing van de motieven in de meest verrassende kleurschakeeringen, ontroering en krachtige bewegelijkheid, vormen wel de grootste genietingen, die den ensemblespeler worden gegund, als men geheel met het werk vertrouwd is. Van de quartetten is het z. g. „Neger-quartett" (F majeur, opus 96), in Amerika gecomponeerd, verreweg het meest geliefd; het is een der allermooiste kamermuziekwerken. Van dit werk, welks thema's zoo na verwant zijn aan Amerikaansche negerliederen, geldt hetzelfde als gezegd is van de 5de Symphonie. Met groote liefde heeft Dvorak voor alle mogelijke combinaties in het kleine ensemble geschreven; op dit gebied, soms voor den ingewijde niet even snel toegankelijk, is hij zonder twijfel over de heele linie sterk en geslaagd.

Deze groote Meester heeft veel voor zijn land gedaan. En de liefde en bewondering, die wij thans den Tschechen toedragen, zijn niet in het minst aan dezen 100 jaar geleden geboren musicus te danken.

W. C. de JONG.

Hieronder moge nog een lijst volgen van bijzonder mooie opnamen op grammofoonplaten van de voornaamste werken.

Vioolconcert A mineur. Gespeeld door Yehudi Menuhin.
H.M.V. 2838-2841. Prachtig en vlekkeloos!

Celloconcert B mineur. Gespeeld door Pablo Casals. Prachtig.
H.M.V. DB 3288-3292.

2de Symphonie D min. Zeer mooi.
H. M. V.

Symphonie nr. 4 G majeur op. 88. Dirigent Vaclav Talich.
Mooi, frisch werk.
H.M.V. DB 2691-2695.

Ouverture „Carnaval". Dirigent Vaclav Talich. Origineel, mooi maar wat bombastisch werk.
H. M. V. C 2842.

5de Symphonie E mineur. Dirigent Leopold Stokowski.
H.M.V. Bijzonder mooi; zijn beste symphonische werk.

Neger-quartett F majeur. Lener-Strijkkwartet.
Col. LX 183-185. Bijzonder mooi.

Pianoquintett A majeur op. 81. Lener-quartett.
Col. LX 150-153.

Slavische Rhapsodie op. 45 nr. 3. Dirigent Sir Thomas Beecham.
Col. LX 402-403. Zeer mooi en karakteristiek.

Scherzo Capricioso op. 66. Dirigent: Eugène Ormandi.
H.M.V. DB 2520. Goed stuk, minder grootsch dan vorige.

Slavische Dansen 1 tot 13. Dirigent Vaclav Talich.
H. M. V. serie B en C nummers. Zeer goed, vooral plaat B 8511 en C 2859.

Onkruid in den Taaltuin.

Motto:

Ach, waren alle menschen wijs
En wilden daarbij wel,
Onze taalt uin waar' een paradijs,
Nu .....

1. „Terwijl de humor meestal wordt aangevoeld als de minst kwetsende en ontwikkelde uitingsvorm van het komische."
Voelen is een Hollandsch kind,
Maar pas op, mijn baasje;
Want in minder dan geen tijd,
Zit het Duitsche op je plaatsje.

2. „Zelfs de onderhouding van uw lichaam gelukt u niet, wanneer ge geen daden verricht."
De dieren hebben gewoonlijk een staart;
Wat doen nu de Hollandsche menschen
Met een Duitschen staart
Aan een goed Hollandsch woord,
Dien oor en oog beide verwenschen?

3. „Meerdere werkzaamheid" is weer zoo'n parasiet:
Die Hollandsche grammatica
Is toch een vreeselijk vak,"
Zoo klaagt de nieuwe jeugd.
Dus aapt die liever anderen na
En vergelijkt verheugd:
veel-meer*der*-meest.

De oude garde leerde op school, van Ma en Pa,
Dat *meer* in de Vergrootende Trap
Al ruim voldoende was.
Dus apen ze verkéérd nog na:
Ze kochten een leelijke kat in den zak.
Het Duitsch ook kent altijd nog: *mehr.*

VAN ONZEN AESCULAAP

Als wij tegenwoordig onze geneesmiddelen uit de handen van onzen apotheker ontvangen, fraai verpakt in een aantrekkelijk doosje of buisje, in den vorm van een minuscuul tabletje of als aangenaam riekende druppeltjes, terwijl het geheel vergezeld gaat van een gedrukt pamfletje, dat ons volledig en wetenschappelijk inlicht over samenstelling, pharmacodynamie en gebruik onder verschillende omstandigheden, dan zijn wij wel zeer ver afgedwaald van den goeden ouden tijd, toen ook de geneesmiddelen, die men op recept verkreeg nog iets van het aureool hadden, dat luister bijzette aan de geneeskunde en haar beoefenaren. Nu is alles nuchter en zakelijk, vroeger hing er iets van geheimzinnigheid en magie om de handelingen en voorschriften van den geneesheer. Het recept was niet alleen onbegrijpelijk voor den leek, maar ook het voorschrift was dikwijls ingewikkeld en omslachtig en had een reuk van zwarte kunst, als of de medicus samenspande met bovenaardsche machten.

Toch zijn sommige geneesmiddelen uit dien tijd nog even onmisbaar als toen. Om een voorbeeld te geven: als wij thans onze elegante digitaline tabletjes of digalen druppeltjes slikken, beseffen we niet, dat dit de rechtstreeksche afstammelingen zijn van de bladen van het Vingerhoedskruid, dat reeds eeuwen als geneesmiddel bekend is en in 1785 voor het eerst wetenschappelijk werd beschreven.

De beschrijving, die de Engelsche arts William Withering in 1785 van de werking van het vingerhoedskruid heeft gegeven, toont ons op pakkende wijze den verlichten en helder denkenden medicus van die dagen.

Hoewel wij nu veel nauwkeuriger op de hoogte zijn van de werkzame bestanddeelen van de bladen van de Digitalis Purpurea, is een betere beschrijving van de geneeskrachtige werking zooals die aan het ziekbed kan worden waargenomen tot op den huidigen dag nog niet gegeven.

Nadat hij heeft betoogd, dat de uitwendige eigenschappen van geneesmiddelen, als kleur, reuk en smaak niet een directe aanwijzing geven voor de ziekten, die er mee te genezen zijn — den hedendaagschen anthroposophen ten spijt — en dat de toen nog gebrekkige chemische analyse weinig resultaten belooft, zegt hij: „hun nuttige eigenschappen moeten derhalve tot onze kennis worden gebracht òf door hun werking op insecten en viervoeters, òf wel door de analoge werking van verwante, reeds bekende substantie, òf eindelijk door het empirisch gebruik en de ondervinding van het volk. De eerste methode is nog niet veel in toepassing gebracht en de tweede kan slechts vorderingen maken, naarmate wij de ontdekking van een natuurlijk systeem naderbij komen, doch de laatste ligt geheel en al binnen het bereik van een ieder, die toegankelijk is voor leering, zonder zich te bekommeren om de bron waaruit zij ontspringt".

Withering kwam tot zijn beschrijving eerst na een tienjarige ervaring in de practijk. Hij was dus geen overhaast publicist. Reeds in 1775 namelijk was zijn oordeel gevraagd over een familierecept voor de behandeling van waterzucht, dat lang het geheim was geweest van een oude vrouw in Shropshire. Dit recept bestond uit meer dan twintig kruiden, maar „het was voor iemand, die in deze dingen bedreven is, niet zeer moeilijk uit te maken, dat het werkende kruid geen ander kon zijn dan de Vingerhoed". Hij begon het voorzichtig toe te passen, naarmate hij ervaring opdeed op ruimer schaal. Hij ontdekte de werking op het hart, die aan de vochtdrijvende werking ten grondslag ligt en die nog heden de digitalis tot het souvereine hartmiddel maakt. Zuiver door scherpe waarneming en kritisch denken wist hij indicaties en contra-indicaties voor het gebruik vast te stellen en leerde hij de gevaren van overdoseering onderkennen, waardoor hij toxische bijwerkingen kon vermijden.

Zoo komt hij tot een aantal beknopte en nauwkeurige voorschriften en conclusies, die nog heden ten dage kunnen worden beschouwd als de grondslag voor het gebruik van het vingerhoedskruid als geneesmiddel.

Dr. Cyamus.

Wat ANDEREN menen.

Naar welke vrede?

Men is het er thans in de geheele beschaafde wereld vrijwel over eens, dat het geen zin heeft om met Hitler en zijn gangsters vrede te sluiten. Er zit niet anders op dan hen uit te roeien. De zaak ligt nu echter zoo, dat het elimineeren van die nobele schare precies dat is wat de groote meerderheid van de Duitschers met inbegrip van de leiders van de Reichswehr graag zouden willen zien gebeuren.

Wanneer vergelding wordt toegepast, dan zijn de Duitschers voornemens om door te vechten „tot de dood erop volgt". Maar indien zij de belofte kunnen loskrijgen dat alles vergeven en vergeten wordt en de status quo van voor den oorlog hersteld, dan voelen de „goede Duitschers" er alles voor om zich van hun verleiders te ontdoen om met bekwamen spoed vrede te sluiten en ieder redelijk schema van internationale samenwerking te aanvaarden op basis van volkomen gelijkheid.

(A.I.D. „De Preangerbode" 8 September 1941)

Onze schuld.

Maar zwaar is ook de straf voor de volken van de democratische landen, die hunne politieke, militaire en economische leiders niet hebben kunnen dwingen tijdig maatregelen te nemen tegen het gevaar, dat zoo openlijk dreigde, dat men blind of onwillig moest zijn om het niet waar te nemen.

Voor het Duitsche volk kan men zelfs tot op zekere hoogte nog als verzachtende omstandigheid doen gelden, dat het na Hitlers „Machtsergreifung" van iedere voorlichting werd verstoken.

Die verzachtende omstandigheid geldt voor de overige volken van Europa niet.

Zij zijn gewaarschuwd, van den eersten dag af aan, door honderden en duizenden die het hebben uitgeschreeuwd, dat Europa in levensgevaar verkeerde, dat op de meest brutale wijze plannen werden gesmeed om alle cultuurwaarden, resultaten van een ontwikkeling van millennia, te vernietigen.

Wanneer wij klagen over het onrecht, dat wordt aangedaan, dan zullen wij er toch goed aan doen onze eigen schuld niet geheel weg te cijferen. Dan zullen wij hebben te begrijpen, dat veel wat over ons gekomen is, terug valt te voeren tot onwil der volken om offers te brengen voor de verdediging van wat goed was in ons geestelijk, ons staatkundig en ons economisch leven en tot de onmacht om dat wat er niet deugde tijdig te vervangen door betere instellingen.

(A.I.D. De „Preangerbode" 2 September 1941)

Huishuren.

Het doet wat wonderlijk aan, dat een woordvoerder in den Volksraad van het I.E.V., de partij der „kleine luyden" onder de Europeanen hier te lande, voor vergunning tot verhooging van de huren pleitte. En dit te meer, doordat duidelijk moet zijn dat een verhooging van de huishuren over de geheele linie den stoot zou geven tot verhooging van de prijzen van een groot aantal goederen, die tot de eerste levensbenoodigdheden behooren.

Het geheel der prijzen van goederen en diensten is een ingewikkeld bouwwerk, waaruit geen steentje kan worden losgepeuterd, zonder dat anderen vanzelf volgen. De huurprijzen van woningen zijn in dat verband almee richting-gevend. Zij vormen een belangrijk deel van het budget, in het bijzonder van dat van den kleinen man. En te voorzien zou zijn, dat de kleermaker, de bakker, de slager, de winkelier, die rijst en andere voedingsmiddelen levert, na verhooging van de huur van het pand, waarin hij zijn bedrijf uitoefent, zijn artikelen duurder zou moeten leveren.

Zou de Regeering de huizenbezitters tegemoet willen komen, dan zou dit op andere manier moeten gebeuren, b.v. door verlaging van de verpondingsbelasting. Afwenteling van hun moeilijkheden op de huurders zou fataal zijn.

(Nieuws van den Dag, 6 September 1941).

Nog eens: Mr. X.

De onbevooroordeelde toeschouwer moet zich, als hij daarvan kennis neemt, welhaast gaan afvragen of vele van de beweringen die in de laatste weken gelanceerd zijn nu wel voldoende fundament bezitten, zoolang de oppositie zoo'n moeite heeft om feiten van beteekenis op tafel te leggen.

Wij voor ons twijfelen niet aan de goede bedoelingen van den heer Loa Sek Hie, en wij hebben er reeds blijk van gegeven dat wij beseffen dat deze zaak een dieperen ondergrond heeft. Maar de heeren van de groep Kan dienen zich wel goed voor oogen te houden dat zij het niemand dan zichzelf kunnen verwijten wanneer het in veler oogen de schijn gaat krijgen dat hier een relletje op touw is gezet.

(Bataviaasch Nieuwsblad, 5 September 1941.)

Het Openbaar Gehoor.

Met deze traditie is ditmaal gebroken. De *Javabode* heeft er gisteren aan herinnerd, en in een scherpe critiek op de politieke passage in de rede van den heer Jonkman van zijn misnoegen doen blijken. Het was echter niet alleen de heer Jonkman, die de politiek in de „troonzaal" bracht. Ook de Gouverneur-Generaal deed dat. Beider redevoeringen bevatten politieke passages, welke niet pasten in het kader van dezen bij uitstek nationalen dag.

In een beoordeeling van den inhoud dier passages treden wij niet, omdat wij naar goed gebruik en overeenkomstig de Nederlandsche grondwet de persoon van de Koningin buiten het politiek debat wenschen te houden.

Wat gegrieft heeft, is trouwens meer het feit, dat op den dag, waarop de ingezetenen van het Koninkrijk der Nederlanden tezamen komen om hun Vorstin geluk te wenschen en hulde en dank te brengen, aan de politiek niet het zwijgen werd opgelegd.

Zelfs in het verpolitiekte Nederland van vóór 10 Mei overheerschte op 31 Augustus de nationale gedachte steeds de nationale geschillen. Hoeveel te meer reden was er dan om hier, in dit nog niet verpolitiekte land, en onder deze omstandigheden de politieke controverse aan het saamhoorigheidsgevoel ondergeschikt te maken.

Dat dit niet gebeurd is, dat het accent niet gelegd werd op dat wat vereent, maar, integendeel, op dat wat verdeelt, dat is rechtaf verbijsterend!

(Nieuws van den Dag, 5 September 1941.)

Er drukt, zoodra officieel Indië aan vaderlandsliefde gaat doen, op het publiek een begrafenis-stemming. Het fluistert, het heeft glazen oogen, het werpt schichtige blikken terzijde, het is huiveringwekkend ernstig.

Het nationaal gevoel is er wel — maar het is er alleen om in doodsche stilte en zeer plechtstatig ter aarde te worden besteld.

De aan het vaderland gewijde avond is er wel — maar hij is er alleen om officieel Indië de gelegenheid te geven hem grondig te doen mislukken.

Zou het prestige er onder lijden wanneer de Gouverneur-Generaal onder een blijde massa is gezeten en wanneer de kaalhoofdige en grijsharige Hooge Tractementen om hem heen op hun doodbiddersgezichten eens een meer menschelijke plooi zouden aanbrengen?

Waarom zouden wij, wanneer wij bijeenkomen om onze eenvoudige Koningin te eeren, of om te offeren op het altaar van het Vaderland, niet ongedwongen menschen kunnen zijn, gekleed *ad libitum*, met als teeken van onzen ernst slechts een oranjestrik op de borst?

(Nieuws van den Dag, 6 September 1941).

Wij betalen!

Het is wellicht van nut er op te wijzen, dat aan het betrekken van Nederland in de Lease and-lend Bill *geen* financieele faciliteiten zijn verbonden. Het beteekent slechts, dat wij strategisch zijn opgenomen in de belangensfeer der begunstigde democratische landen, doch *niet* dat wij de geleverde oorlogsbehoeften op crediet of in bruikleen ontvangen. Het vragen van gemakkelijke betalingscondities voor deze leveranties ligt dan ook bepaaldelijk niet in het voornemen onzer Regeering. De Heer Zimmerman achtte het van groot belang, dat dit beginsel tot het uiterste wordt volgehouden, omdat hierdoor onder meer de positie van het Koninkrijk zal worden bepaald wanneer na den oorlog de gevolmachtigden der Regeering in de rij der naties aan de conferentietafel zullen plaatsnemen. Verwacht mag worden, dat Nederland tot het vasthouden aan dit principe alleszins in staat zal blijken.

(Economisch Weekblad, 6 September 1941).

Zorg voor eigen veiligheid!

De Volkenbond heeft onnoemelijk kwaad gedaan: hij heeft het verantwoordelijkheidsbesef voor eigen beveiliging verzwakt, vooral bij de kleine naties. Steeds weer werd uitbreiding van nationale bewapening bestreden, inkrimping der militaire defensie verdedigd met een beroep op den Volkenbond. Het verst ging Denemarken onder zijn socialistische regeering, dat feitelijk afstand deed van de mogelijkheid tot zelfverdediging. Wij hebben, nu in oorlogstijd nog, de opvatting hooren verdedigen dat de Denen wellicht verstandiger zijn geweest dan wij; zij hebben zichzelf althans een deel van de oorlogsellende bespaard. Wat moet men deze „verstandige" lieden antwoorden? Dat Hitler nu reeds wereldbeheerscher zou zijn, als de andere kleine staten dit voorbeeld hadden gevolgd? Dat men moeilijk belangstelling kan hebben voor de „herrijzenis" van een volk dat zichzelf heeft begraven?

(De Nieuwe Dag, 6 September 1941).

„Samenwerking"

Wat de gouverneur-generaal in de openingsrede formuleerde en de regeeringsgemachtigde voor Economische Zaken in den Volksraad betoogde, komt mutatis mutandis op hetzelfde neer. De geregeerden worden opgeroepen tot medewerking ter uitvoering van de plannen der regeering. *Niet* tot *samen*werking —, samenwerking vooronderstelt een gemeenschappelijk ontwerpen van plannen, welke door gezamenlijke inspanning tot uitvoering zullen worden gebracht. Maar dit bedoelt de regeering niet: zij wil wel de gezamenlijke uitvoering van háár plannen, zoo mogelijk met eensgezinde erkenning van de noodzakelijkheid daarvan, — maar als die instemming ontbreekt, dan maakt zij gebruik van haar macht om toch door te zetten.

De strekking van het betoog van den heer Van Mook was precies het omgekeerde van die van het bekende oude Duitsche rijmpje: „und der König absolut, wenn er unsren Willen tut." De geregeerden mogen meedoen, — maar de regeering maakt uit, waaraan zij mogen meedoen. Van democratie vindt men in die houding geen spoor.

(Kritiek en Opbouw, 30 Augustus 1941)

De toekomst van Indië

Dat de Fractie National Indonesia zich afficheert als een partij die de onafhankelijkheid van dit land als het eindresultaat van haar streven tracht te verkrijgen, maakt haar nog niet tot een revolutionnaire partij en rechtvaardigt een verbod van haar actie niet, zoolang zij van wettelijk toegestane middelen gebruik maakt. Men vergete bovendien niet, dat een toekomstig Indië met democratisch zelfbestuur — en dat is immers de status, welke de regeering zelve op den duur voor dit land wil bereiken — vrij en in staat zal zijn, zelf te beslissen of het deel van het Nederlandsche Rijk wil blijven uitmaken, terwijl, als het hiervan zou afzien, er al heel weinig tegen zou zijn te doen. Dit is juist wat de Britsche regeering door haar starre houding ten aanzien van Britsch-Indië zonder zichtbare noodzaak op het spel zet.

(Kritiek en Opbouw) 30 Augustus 1941,

Duurtetoeslagen.

Het kind van de rekening wordt op de duur de ambtenaar, die temidden van een meer verdienende maatschappij, waarvan de leden de vruchten plukken van allerlei prijsdrukkende maatregelen, achterblijft, terwijl hij ondanks alles het levenspeil ziet stijgen.

Ziet stijgen met vele procenten. De geweldige opvoering van de belastingen heeft tot grote versobering geleid. Dit geldt iedereen. Dat is recht en billijk.

Het is evenwel niet billijk den ambtenaar in het duurder wordende milieu alleen te laten staan.

De Regering moge overtuigd zijn dat een soberder levenspeil noodzakelijk is, als werkgeefster heeft ze ook op andere belangen te letten.

De optimistische heren, die menen, dat er nog wel een en ander af kan, verdienen meestal zoveel, dat een gewoon ambtenaar er niet aan tippen kan.

We zien af van een dispuut over het meer of minder noodzakelijke. Wel weten we, dat in de kringen van middelbare en hoger bezoldigde ambtenaren met bezorgdheid elke nieuwe maand wordt begonnen, omdat men weet, dat elke onvoorziene omstandigheid — het merkwaardige verschijnsel doet zich voor, dat er zoveel meer zijn, dan de statistiek ons zou willen doen geloven — onmiddellijk een finantiële debacle met zich brengt.

(De Christelijke Onderwijzer) 4 September 1941,

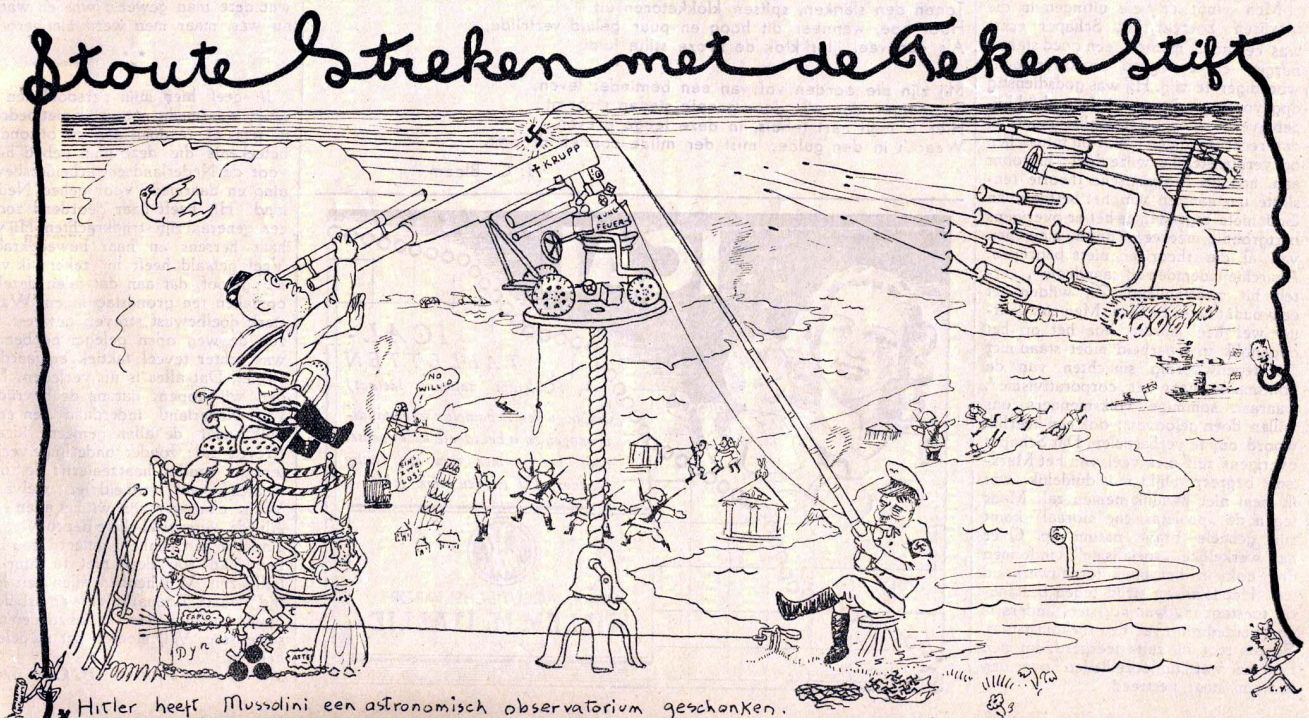

Herinneringen aan politieke en parlementaire Figuren.

XIII.

Schaper en Troelstra

II

Schaper's boek is een goudmijn van vermakelijke kleine anecdotes. De schrijver spaart zichzelf dan ook in het geheel niet. Schaper was inderdaad in het minst geen ijdel man. Dat toont hij misschien het meest door er rond voor uit te komen, hoe heerlijk het toch was, in korte jaren van eenvoudige schildersknecht te stijgen tot Gemeenteraadslid, Kamerlid en Statenlid. Niet de minste pose alsof hij boven wereldsche grootheid stond. Ronduit ook vertelt hij, dat een verslaggever hem eens gezegd had: het rammelt, mijnheer, het rammelt, op zijn spreken doelend.

Hier volgen een paar grepen uit de geestigheden van het Kamerlid, Ds. F. Lieftinck. Deze stond te vertellen dat hij in 1867 afgestudeerd was en Groningen verlaten had. Schaper zeide: „en het volgend jaar werd ik daar eerst geboren". En Lieftinck daarop: „Ja, dat zag ik aankomen". Schaper vertelt ook van hem dat hij met Schaepman in den trein zittend, en langs Papendrecht komend, tot Schaepman zeide: „Moet je hier niet uitstappen?" Bij de behandeling van de drankwet zeide Mr. P. Rink o.a.: „Ik ben nagenoeg geheelonthouder", waarop Lieftinck bromde: „*na genoeg*, ja dan ben ik het ook."

Vermakelijk ook is, juist van dezen man, het verhaal hoe hij eens een verkiezingsaanbeveling voor zichzelf uit zijn zak haalde, voorlas en als verkiezingsblaadje en aanplakbiljet aanbeval; hij had voorzien dat er op die plaats niet veel verstandigs uit het bestuur der Kiesvereeniging tevoorschijn zou komen, en er moest toch iets zijn. Toen de voorzitter van dat bestuur dus het blaadje van . . . . de vorige verkiezing begon voor te lezen, haalde Schaper zijn gewrocht maar uit zijn zak. Maar een beetje pijnlijk was het wel, schrijft hij. Maar men kan hem nageven dat het niet zakelijker en verstandiger gekund had. Hij noemthet verhaal „een confidentie". Inderdaad!

Interessant is dat hij vertelt, hoe Kuyper Talma niet zetten kon, dien hij verachtelijk: dien dominé noemde.

Hij vertelt ook de woordspeling, die ik mij van vroeger herinner over het Ministerie Kuyper: dat het „homogeen" was: het zou namelijk bestaan hebben uit een „homo", dat was Kuyper, en verder uit „geen".

* * *

Men vindt er vele uitingen in die bewijzen hoezeer het Schaper ernst was een goed mensch, een goed staatsburger en een goed volksvertegenwoordiger te zijn. Hij was godsdienstig opgevoed, en die trek is hem altijd bijgebleven: maar als socialist moet hij dat rechtvaardigen: wat hij intusschen op verdienstelijke wijze doet; hij toont aan, hoe de Marxistische theorie tenslotte ten aanzien van het bestaan van God niets zegt. Hij is het er overigens hartgrondig mee eens, dat de menschen van al die theorieën niets begrijpen. Anarchie noemden zij „aandegie", vertelt hij meesmuilend. Zij wilden het eenvoudig beter hebben. Men ziet daaruit wel heel aardig hoe het op het oogenblik in waarheid moet staan met het tegenwoordig smachten van de volksmassa, naar het „corporativisme", waaraan sommige volksmenners ons willen doen gelooven; ook een heerlijk woord om te verhaspelen. Dat Schaper overigens zelf niet veel van het Marxisme begreep blijkt m.i. duidelijk, wat ik hem niet kwalijk nemen zal. Maar tegen de „proletarische moraal" komt zijn geheele brave natuur op. Over het werkelijke „socialisme" vindt men dan ook in het boek ternauwernood iets. Het is alleen strijd tegen bestaande toestanden, wat nog iets anders is dan verdediging van den toekomststaat. Ergens zegt hij zelfs geërgerd, dat men hem met wat „onnoozelheden" over den toekomststaat bestreed.

Men treft overigens bij Schaper al een bestrijding van dat „corporativisme" aan, waarvan hij terecht inziet, dat het een afbraak van den parlementairen regeeringsvorm is. Troelstra heeft namelijk in 1913 toen hij bij de bespreking van de vorming van het kabinet Cort v.d. Linden het parlementair stelsel aftakelde, zich beroepen op den Duitschen professor Jellineck. Deze had geschreven, dat het parlementarisme zijn langsten tijd gehad heeft en dat er langzamerhand in de maatschappij organisaties op economisch en ander gebied ontstaan, die meer en meer de taak van het parlementarisme overnemen. „Het was alles spelen met vuur", zegt de verstandige Schaper, „gelijkend op ons hedendaagsch fascisme"!

Dat zulk een man zich niet voegde binnen enghartige partijdiscipline spreekt vanzelf. Natuurlijk moet men het principieel eens zijn in een partij, zegt hij; maar discipline mag nooit gaan boven de waarheid en de waardigheid van menschen, die het nooit over alles eens kunnen zijn. Dat vernedert de democratie en benadeelt het parlementarisme.

Mooi en sympathiek is wat Schaper over zijn moeder schrijft; en als men het rustige, fijne en beschaafde gezicht van deze vrouw ziet, begrijpt men dat hij geen goed genoeg van haar zeggen kan.

* * *

Zooals Schaper uit zijn boek tevoorschijn komt, juist zoo herinner ik mij hem: ook met den trek, dien zijn aanhangen van het socialisme hem geven moest, en die zijn persoon juist zooals het boek kenmerkt. Er is tenslotte, met alle goeds en menschlievends, dat eruit doorstraalt toch iets dors, iets onbevredigends in. Dat komt wel daarvandaan, dat het socialisme ook bij de besten zich vooral uit in het neerhalen van anderer streven. Ik zeg niet van andere menschen omdat Schaper immers oprecht erop uit is de menschen tot hun recht te laten komen. Maar dit kan altijd toch maar gedeeltelijk gelukken wanneer men de geheele massa der tegenstanders tezamen zoo laag mogelijk neerhaalt. Het is niet omdat men zich eenzijdig met het lot der arbeiders bezighoudt dat het een indruk van liefdeloosheid maakt — hoe zou dat kunnen — maar omdat er eenzijdig moreel afgebroken wordt. Daaraan kan ook Schaper niet ontkomen.

Hij heeft dan ook al gauw zelf te lijden gekregen van de afgunst zijner partijgenooten.

Wien het ernst is met de maatschappelijke moraal, die kan niet anders dan zich diep schamen over alle tekortkomingen van de eerste periode der democratische maatschappij en over de wijze waarop de socialisten in den aanvang behandeld werden en waarvan Schaper meerdere staaltjes aanhaalt. Maar aan den anderen kant moet gezegd worden, dat men het er in den aanvang ook wel naar maakte. Schaper deelt dit alles eerlijk mede. Het was een strijd vooral tegen het koningschap, waarvan Schaper zoo terecht betoogt, dat het niets met socialisme te maken heeft, en tegen het militarisme! En dat begeleid door dreigen met geweld: als b.v. in de Carmagnole, met het kanon.

Het is overigens merkwaardig hoe het socialisme daar in het Noorden bijna geheel voortkwam uit den nood der landarbeiders, want „fabrieken" waren er nog nauwelijks. Schaper heeft trouwens de waarheid, dat die noodtoestand zijn oorsprong vond in de verarming van Nederland in de drie eerste kwartalen van de XIXe eeuw, en dat de verbetering het gevolg is van den opbloei, niet gezien. Maar in ieder geval is de geheele socialistische beweging door het radicaal uitsnijden van het revolutionaire element (al is zij nog steeds niet geheel zuiver op de graat, zooals ik de vorige maal aantoonde) in een gansch ander vaarwater gekomen; en een constitutioneele hervormingspartij geworden.

Terwijl bij Schaper de mensch toch steeds naar voren komt, was bij Troelstra het omgekeerde het geval. Bij hem was het alles in de eerste plaats strijd, doctrine, politiek. Dat maakte Schaper veel sympathieker.

Overigens heb ik helaas Troelstra alleen gekend in zijn nadagen; behalve dat ik hem eens op een openluchtmeeting heb hooren spreken. Ik moet zeggen, dat ik toen niet onder den indruk kwam. Waarschijnlijk doordat hij, zooals Schaper zegt, zijn oorspronkelijke onopgesmukte wijze van spreken vaarwel had gezegd, en zich kunstmatig opwond voor het effect. Maar zijn redevoeringen in het parlement schijnen prachtig geweest te zijn. En hij sprak daar zonder twijfel liever dan voor het volk: in het parlement voelde hij zich thuis.

Heemskerk heeft mij eens gezegd, dat hij met niemand zoo graag debatteerde als met Troelstra; dat diens parlementaire methode van spreken boven allen lof verheven was. Toen ik in de Kamer kwam was Troelstra op; het geval van 1918 had hem voorgoed geknakt. En zijn redevoeringen, die blijkens een uiting van Schaper altijd buitengewoon lang en uitvoerig waren (tot Uw wanhoop, mijnheer de voorzitter, zeide Schaper) waren toen eerlijk gezegd, en volgens aller meening, doodelijk vervelend. En dat kwam toch wel doordat zij politiek, doctrine, waren en geen eenvoudige doorzielde uitdrukking van de hoogste idealen. Men werd verstandelijk getroffen door wat deze man geweest was en wat hij nu was, maar men werd niet geroerd.

* * *

Ik geef hier mijn persoonlijken indruk, waarmede natuurlijk niet bedoeld is iets af te doen aan de bijzondere beteekenis die deze man gehad heeft voor de Nederlandsche arbeidersbeweging en daarmede voor geheel Nederland. Hij heeft haar geordend zooals een generaal zijn strijdkrachten. Hij was haar hersens en haar beweegkracht. Veel gefaald heeft hij zeker; ik voor mij geloof, dat aan dat falen dezelfde oorzaken ten grondslag lagen. Was er sterk doelbewust streven geweest, dan zou de weg open gelegen hebben. Er was echter teveel taktiek, en daardoor twijfel. Dat alles is nu verleden. Mogen wij hopen, dat na de bevrijding van Nederland inderdaad een eenig volk naar de allen gemeene idealen streven zal: zonder onderlinge verkettering, zonder haatzaaierij; de oude idealen van vrijheid en welvaart? Want daarover zijn wij het allen eens. Als de verschrikkelijke beproeving ons eindelijk een eenheid geleerd zou hebben, dan zou deze niet te duur betaald zijn. Wij hebben allen een leertijd gehad. Loonarbeiders en arbeiders op andere gebieden; socialisten en niet-socialisten. Wij moeten het nu geleerd hebben.

E. C. v. Dorp.

HOLLAND.

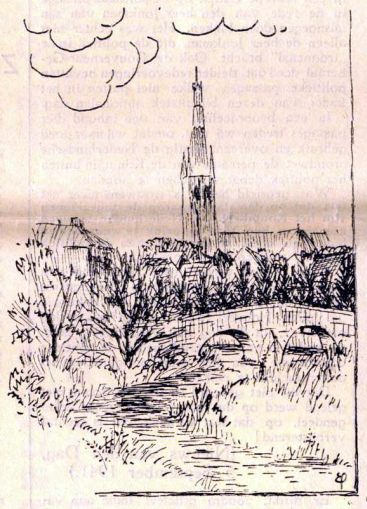

Oude steden. (fragment).

Temidden van de verre stilten
en de weiden,
Door groene singels in een
looverkrans gevat,
Ligt, weinig slechts beroerd door
't glijden van de tijden,
Verlaten en vergeten, menige
oude stad.

Daarboven gaat de trek der
nooit-geruste wolken,
En spelen zon en wind en
lucht hun eeuwig spel:
De menschen, die de kleine
woningen bevolken,
Zien hoog-op naar dit schoon,
en zij herkennen 't wel.

Elk uur wiekt er een vlucht van hemelwaarts getilde
Tonen den slanken, spitsen klokketoren uit.
Hoor hoe, wanneer dit hoog en puur geluid vertrilde,
Als een veel ijler klok de broze stilte luidt.

Mij zijn die oorden vol van een beminder leven,
En inniger dan wat door groote steden stroomt;
Hier is mijn hart tehuis, in deze leege dreven,
Waar 't in den gulden mist der milde zonnen droomt.

J. C. Bloem.

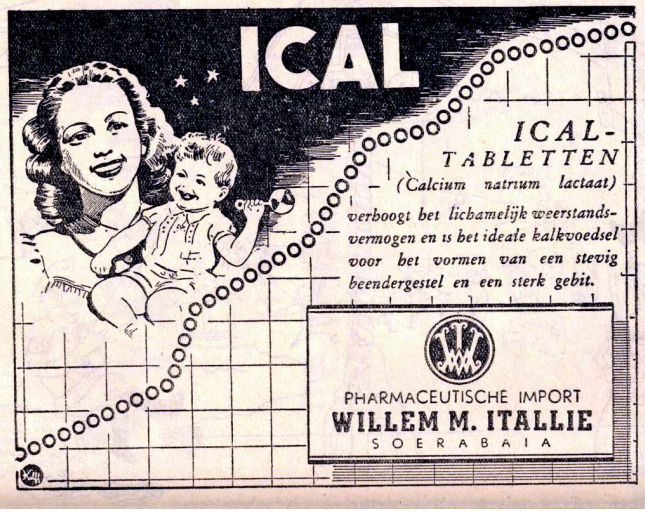

Van Geld en Zaken.

De handelsbetrekkingen tusschen Japan en Nederlandsch-Indië.

Tengevolge van de economische maatregelen, welke na de Japansche bezetting van Indo-China door de Vereenigde Staten van Amerika, het Britsche Rijk en Nederlandsch-Indië werden getroffen met het doel de Japansche agressieve politiek een halt toe te roepen, is het handelsverkeer met het land van de Rijzende Zon niet alleen in belangrijke mate ontwricht, doch dreigt dit zelfs geheel te worden lamgelegd. Aangezien Nederlandsch-Indië tot de voornaamste der daarbij betrokken gebieden behoort, is het nuttig na te gaan, welken omvang de handel van deze Gewesten met Japan tot dusverre had, zoomede te trachten een beeld te verkrijgen van de mogelijke gevolgen te dezen aanzien van een verdere verscherping der Pacific-verhoudingen.

***

Na 1937 liep de Nederlandsch-Indische uitvoer naar Japan — zoowel naar waarde als naar hoeveelheid gerekend — belangrijk terug, voornamelijk door de aanzienlijk verminderde exporten van suiker. In de periode 1935 t/m 1937 werd gemiddeld per jaar voor 1.174.000 ton aan goederen ter waarde van f 34.000.000 naar Japan uitgevoerd. In 1938 en 1939 was die export rond 27 % geringer naar hoeveelheid — namelijk respectievelijk 833.000 ton en 873.000 ton —, terwijl de waarde daarvan daalde tot f 21.500.000.— in 1938 en f 25.800.000.— in 1939. De suikeruitvoeren naar Japan — in 1936 en 1937 nog 234.800 ton en 212.800 ton — liepen terug tot de onbetekenende hoeveelheden van 14.900 ton en 500 ton in 1938 en 1939, hetgeen een vermindering der exportwaarde met f 8.000.000 à f 9.000.000 per jaar beteekende. In 1940 werd zelfs in het geheel geen suiker naar Japan uitgevoerd. Eveneens een niet onaanzienlijke daling vertoonde de export van aardolie-producten, vooral van stookolie, en van mais. Daarentegen is de uitvoer van bauxiet en rubber naar Japan in de laatste 5 jaren sterk vermeerderd, naar hoeveelheid zoowel als naar waarde.

Tengevolge van den oorlog in Europa, welke o.a. in verband met de bemoeilijking van het scheepvaartverkeer Japan in meerdere mate op deze Gewesten aangewezen deed zijn voor de voorziening in zijn behoeften, bereikte de export van Nederlandsch-Indië naar genoemd land in 1940 een bedrag van rond f 48.500.000-(uitvoergewicht 1.165.000 ton), vooral veroorzaakt door sterk toegenomen uitvoeren van rubber en aardolieproducten, terwijl Japan mede wederom meer mais en groote hoeveelheden oud ijzer uit deze Gewesten betrok.

De Japansche pers — o.a. het Juninummer van „Contemporary-Japan" — pleegt Nederlandsch-Indië te verwijten, dat het de grondstoffenvoorziening van Japan bemoeilijkt door beperkende maatregelen ten aanzien van den handel. Uit het voorgaande blijkt wel, dat Japan zelf niet genegen is enkele van onze producten te koopen, bijvoorbeeld suiker, en dat Nederlandsch-Indië in toenemende mate die grondstoffen — o.a. rubber en bauxiet — aan Japan heeft geleverd, welke dit land wel wenschte te betrekken. Japan *zelf* heeft vóór 1940 den invoer uit Nederlansch-Indië beperkt in verband met zijn deviezenpolitiek en zijn autarkisch gerichte economie. Nadat Nederland in den oorlog werd betrokken, werd inderdaad een zekere beperking opgelegd aan den export van bepaalde producten — grondstoffen voor de oorlogvoering — naar Japan. Zooveel mogelijk werd de export van grondstoffen met strategische waarde gelimiteerd tot hoeveelheden, die de werkelijke behoeften van het Japansche Rijk zelve niet te boven gingen. Daartoe had Nederlandsch-Indië niet alleen ten volle het recht, doch het was plicht zulks te doen. Japan dient niet te vergeten, dat het zich politiek heeft aangesloten bij de as-mogendheden, zoodat het voor ons plicht en recht is te voorkomen, dat grondstoffen voor de oorlogvoering via Japan terecht komen in handen van hen, die onze vernietiging beoogen. Steeds echter heeft Nederlandsch-Indië uitvoer naar Japan toegestaan van grondstoffen, welke redelijkerwijze konden worden aangenomen voor de behoeften van dat land zelf bestemd te zijn. Eerst op 28 Juli werd de Indische Regeering door de bezetting van Indo-China, die als een regelrechte bedreiging van onze Gewesten is te beschouwen, gedwongen tot maatregelen, die de afsnijding tot gevolg hebben van den aanvoer der door Japan zelf gewenschte strategische grondstoffen.

***

Als afnemer van onze producten is Japan slechts van beperkte beteekenis, hetgeen duidelijk blijkt uit het aandeel van de waarde van den uitvoer naar Japan in de totale uitvoerwaarde, door deze gewesten geleverd aan alle afnemerslanden. Een eventueel wegvallen van den afzet naar Japan zal als geheel genomen de exportpositie van Nederlandsch-Indië niet belangrijk kunnen schaden. Te minder, omdat voor vele producten — bijvoorbeeld rubber — uit andere landen nog meer dan voldoende vraag bestaat.

Japansch aandeel in de totale uitvoerwaarde van Nederlandsch-Indië.

Gemiddeld 1909-1913	— 4.26%	1934 — 3.99%
„ 1914-1918	— 4.38 „	1935 — 5.44 „
„ 1919-1924	— 7.99 „	1936 — 5.63 „
„ 1925-1929	— 4.73 „	1937 — 4.48 „
1930	— 3.98 „	1938 — 3.19 „
1931	— 4.42 „	1939 — 3.38 „
1932	— 4.37 „	1940 — 5.50 „
1933	— 4.87 „	

Waarde van den uitvoer uit Ned.-Indië naar Japan.
(in 1000-tallen guldens.)

	Totaal	Suiker	Mais	Aardolie-producten	rubber	bauxiet	oud ijzer	hout	los zout
1935	25.209	5.837	2.662	7.132	4.129	1	853	700	—
1936	31.644	8.653	3.306	5.121	7.530	77	1.019	644	—
1937	44.666	9.609	5.201	9.674	10.324	194	2.718	529	100
1938	21.527	755	1.897	7.065	4.419	1.017	1.407	558	256
1939	25.766	28	1.878	4.678	10.935	1.618	963	387	282
1940	48.521	—	2.320	8.834	16.575	1.756	1.710	373	100

Als leverancier van Nederlandsch-Indië neemt Japan wel een belangrijke plaats in. Het aandeel, dat Japan leverde in de totaalwaarde van den import in Ned. Indië steeg van gemiddeld 1¼% in de jaren 1909 t/m 1913 gestadig tot gemiddeld 29,1 % in de jaren 1933 t/m 1937. Het opkomen van dit nieuwe, goedkoop werkende industriegebied in den Pacific blijkt wel duidelijk uit deze cijfers, want de Japansche invoer in deze Gewesten bestaat voornamelijk uit industrieele artikelen.

In 1938, 1939 en 1940 waren de percentages, uitgemaakt door de invoerwaarde van Japansche goederen van de totale invoerwaarde, 15,04 %, 18,02 % en 23,3 % In belangrijkheid als leverancier van Nederlandsch-Indië kwam Japan in 1938 en 1939 vóór alle andere landen, behalve het Moederland dat 21,5 % van de totale invoerwaarde leverde. In absolute cijfers werd uit Japan ingevoerd in 1937 voor een waarde van f 125.000.000.—, in 1938 voor een waarde van f 72.000.000.—, in 1939 voor een waarde van f 85.000.000.— en in 1940 voor een waarde van f 101.000.000.

***

Onze handelsbalans met Japan was dan ook steeds passief:

(in 1000-tallen guldens)

	Uitvoerwaarde	Invoerwaarde	Passief Saldo
1935	25.209	82.030	56.821
1936	31.644	75.236	43.592
1937	44.666	124.806	80.140
1938	21.527	72.095	50.568
1939	25.766	85.158	59.392
1940	48 521	100.753	52.232

In de periode 1935 t/m 1940 nam Nederlandsch-Indië jaarlijks gemiddeld f 57.100.000.— méér af van Japan, dan het zelf aan genoemd land leverde. Duidelijk blijkt hieruit, dat Japan in de eerste plaats als leverancier voor deze Gewesten van beteekenis is, namelijk als leverancier van goedkoope industrieele artikelen voor de massa der bevolking. Men denke slechts aan de katoentjes, het glas en aardewerk, dat hier in groote hoeveelheden uit Japan wordt ingevoerd.

***

Het zou te ver voeren ten aanzien van de importartikelen diep in détails te treden. Voor ons doel moge worden volstaan met de vermelding van het volgende.

Naar gewicht — doch geenszins naar waarde, aangezien het hier goederen betreft, welke per gewichtseenheid goedkoop moeten worden genoemd — is de belangrijkste groep die der mineralen en fabrikaten daarvan, althans in de jaren 1937 t/m 1939. Cement vormt van dezen invoer uit Japan het leeuwendeel. De daling in 1940 wordt dan ook verklaard door verminderde leveringen van cement, waarschijnlijk in verband met de industrieele moeilijkheden in Japan, tengevolge waarvan de cementfabrieken aldaar niet op volle capaciteit konden produceeren (gebrek aan steenkolen en electrische stroom zoomede aan arbeidskrachten).

Van veel meer belang is de groep garens en manufacturen, naar waarde de belangrijkste invoergroep uit Japan. Een zeer groot deel van dezen invoer, meer dan 60% bestaat uit katoenen stoffen, zoowel gebleekt, geverfd, bedrukt als bontgeweven, de bekende goedkoope Japansche katoentjes. Daarnaast staat een belangrijke invoer van katoenen en andere (kunstzijden) garens. De invoer van andere dan katoenen manufacturen, bv. van zijde en kunstzijde, zijn — hoewel niet onbeteekenend — van minder belang.

***

Een derde zeer belangrijke groep van invoergoederen uit Japan is die der metalen. Het gaat hier vooral om platen van ijzer of ijzerlegeeringen, gegalvaniseerd dakijzer, draadnagels en spijkers, zoomede draad, touw-en vlechtwerk en geëmailleerde huishoudelijke artikelen. Ook naar waarde is de invoer onder deze hoofden van beteekenis.

Nu de handel met Japan vrijwel geheel tot stilstand is gekomen, is het vooral zaak andere leveranciers te zoeken voor de hier genoemde drie groepen van goederen. Papierwaren, glas en glaswerk, leder en lederwerk, reukwerken en vele andere artikelen, welke eveneens uit Japan werden betrokken, zouden voor een groot deel hier te lande kunnen worden aangemaakt, doch voor de drie boven genoemde groepen van goederen zal dit niet zoo gemakkelijk zijn tot stand te brengen. In ieder geval vereischt uitbreiding van de eigen Indische productie, welke bijvoorbeeld voor cement en verschillende soorten geweven goederen mogelijk is, tijd. Overschakeling op leveranties uit andere productiegebieden is dan ook onvermijdelijk.

Importen in Nederlandsch-Indië uit Japan.
(in 1000-tallen guldens)

	Totaal	Garens en Manufacturen	Metalen & metaalwerk	Mineralen en fabrikaten daarvan.
1935	82.030	54.214. (66.0%)	6.489 (7.9%)	744 (0.9%)
1936	75.236	48.588 (64.5 „)	6.984 (9.3 „)	776 (1.0 „)
1937	124.806	81.685 (65.4 „)	10.905 (8.7 „)	1.383 (1.1 „)
1938	72.095	47.792 (66.2 „)	4.959 (6.9 „)	1.413 (1.9 „)
1939	85.158	60.119 (70.5 „)	7.628 (8.9 „)	1.348 (1.5 „)
1940	100.753	66.855 (66.3 „)	9.384 (9.3 „)	1.118 (1.1 „)

Een overschakeling brengt weliswaar moeilijkheden met zich mede, o.a. in verband met het scheepsruimtevraagstuk, doch onoverkomelijk zijn die bezwaren niet. Het uitvallen van Japan als leverancier zal ongetwijfeld offers vragen van de Indische consumenten, doch de moeilijkheden kunnen overwonnen worden en de offers zullen in het belang van het welzijn en de toekomst dezer Gewesten op den koop toe moeten worden genomen.

Britsch-Indië, de Vereenigde Staten van Amerika, Australië, en in niet onbelangrijke mate ook Zuid-Amerika kunnen Japan als leverancier gaan vervangen, zij het tegen hoogere prijzen. Daar de dreiging van belemmering der aanvoeren uit Japan niet van vandaag of gisteren dateert, zijn reeds lang geleden voorbereidende maatregelen getroffen voor den aanvoer uit de genoemde landen. Overal ter wereld waar textielindustrieën worden aangetroffen, hebben onze importeurs hun waarnemers. Proefbestellingen hebben de mogelijkheid van het plaatsen van flinke orders aangetoond; monstermateriaal en prijsopgaven zijn verkregen uit landen, waarover men vroeger nauwelijks had gedroomd. Wie had bv. enkele jaren geleden gedacht aan Brazilië als mogelijke leverancier van katoentjes.

Het is met het oog op de toekomst, voor deze landen bovendien van belang vasten voet te verkrijgen op de Nederlandsch-Indische markt, aangezien dit land nog in het begin van zijn ontwikkeling staat en als markt in de toekomst ongetwijfeld belangrijker zal worden. Verwacht mag dus worden, dat ook van de zijde van Britsch-Indië, Amerika en Australië belangstelling voor het verkrijgen van Nederlandsch-Indische orders zal worden getoond.

Japan zal zich moeilijk kunnen beklagen over een zoodanige omschakeling van Nederlandsch-Indië's handel, want, objectief beschouwd, is het Japan zelf, dat door zijn agressieve politiek Nederlandsch-Indië daartoe heeft gebracht. De Nederlandsch-Indische maatregelen beoogen slechts zelfverdediging en deze Gewesten zouden met recht hiertoe een beroep kunnen doen op het principe van „hakko ichiu", dat thans in Japan zoo zeer opgeld doet. Dit beginsel houdt immers in, dat ieder land het recht heeft zich ongehinderd (door het buitenland) naar eigen wensch te ontwikkelen. De Japansche traditie der Samurai brengt mede, dat men niet aan anderen rechten ontzegt, welke men voor zich zelve opeischt.

Drs. Sie Tjiauw Sing.

TIEDEMAN & VAN KERCHEM
BATAVIA
SOERABAIA
AMSTERDAM
DIRECTIE EN VERTEGENWOORDIGING VAN CULTUURMAATSCHAPPIJEN
VERKOOP VAN PRODUCTEN IN CONSIGNATIE
ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS: EFFECTEN, HYPOTHEKEN, HUIZEN
BOEDELBEREDDERING EN BEWINDVOERING
ALLE ASSURANTIES

„Grensgebieden van den geest".

Uitgave: N.V. Kolff & Co. Batavia 1941 Prijs: fl. 6.90.
Enkele opmerkingen naar aanleiding van het boek van Dorjie.

Volgens den schrijver moet dit boek uiterst critisch gelezen worden. Met deze zin uit het voorwoord, zijn wij het roerend eens. We zouden er nog aan toe willen voegen, dat wie, met in werking stelling van heel z'n critisch apparaat, 't bestaat, om hoofdstuk na hoofdstuk door te nemen, 't niet bij lezen moet laten, maar moet voortvaren tot herlezen, innerlijk verwerken, bemediteren. Wie wijs is, lette dan niet alleen op de overvloed van hoofdletters, niet alleen op de grote lege woorden, die zich schikken in een veelal verre van transparant verband, niet alleen op de zinsbegoocheling der geheimen torsende zinnen, neen, hij lette op en verdiepe zich in de grenzeloze Leegheid — toch zo oneindig voller dan de volheid van dit ondermaanse bestaan.

Met Dorjies eigen woorden mag ik dit raadselachtige, dat u zojuist omhulde en uw verstand trachtte te benevelen, wel even aanduiden (want meer is op en over de grens niet mogelijk . . . .): — Alles leeft in de Schaduw van het Onbekende, een Schaduw, die ontstaat door het Conflict met het Oneindige, een gevolg van een (spirituele) Eclips, terwijl toch alles wijst op dit Oneindig Beginloze, — ja, hoe onmetelijk zal zich aftekenen het Onaantastbare Silhouet tegen de achtergrond van het Schaduwloze Licht! — luister zo dus naar de Stem van de Stilte, want aan de Schaduw van het Onafwendbare kan het Ego, dat zich verwezenlijken wil, niet ontkomen — laat het zich verheffen tot het Niveau van alle Kennis, van alle Beweging, van alle Trilling en Bewustzijn, tot het Universeel onpartijdig Begrip, tot het Weten van een alomtegenwoordige Eenheid in Zichzelf, tot de Leegte en hoorbare Stilte (ik hoor u niet meer, u bent er toch nog wel?) om zo weg te zinken in het grote Niets van het Wereldbewustzijn, zichzelf identificerend met het Oneindige, het Ledige, de „Void"; daar is ons Tehuis, daar waar ons Ongeboren Wezen Onvergankelijk bestaat, de Schatkamer van het Niets (waar bent u toch?) opgaande in de Vibrerende Totaliteit; dit is nu het Weten, verkregen door het Buddistisch Bewustzijn, dat Intuitie is, en dat de Bron is van Overtuigd Geloof, belevendigd door Zelf-onderzoek.

Tenslotte is er niets zeker in het Leven. Dit zekere Niets is de essence van den Geest, het essentiele van alle waarden en van het Leven. Niets is zekerder dan de zekerheid van het Niets.

Tot zover dit extract.

*

In deze oorlogstijd en in volgende tijden nog sterker (ook Dorjie zinspeelt daarop) is en komt er de zucht naar het geheime, het occulte, naar verbinding met de wereld der geesten; daarbij het verlangen om deze wereld te ontvluchten; we zijn elkaar en de wereld moe: de stenen moeten spreken gaan of de geesten, of: het Niets zal ons, van deze duistere planeet wegvluchtenden, opnemen in de niets meer willende, niet meer verlangende, niets meer zeggende totalitaire Leegte.

Is dit boek dan een verschijnsel van deze tijd? Neen. Papus (alias Gerard Encausse) en Mme Alexandre David Neel, die veelvuldig in dit werk aangehaald worden zijn reeds oud, zo niet verouderd; nog ouder zijn zonder tegenspreken de wijzen van Tibet, van de hoogten van de Himalaija, nog ouder zijn zij, die voor het glanspunt dezer occulte wetenschap zorgden; wie dat zijn? Och, of ze geleefd hebben of niet, doet er toch zo bitter weinig toe — dat waren de bewoners van Atlantis.

Dus geen verschijnsel van deze tijd. Zelfs in tweeerlei zin uit de tijd. Maar wel een verschijnsel voor dezen tijd en daarom gesublimeerd vergif.

Pas op voor dien Draak „die ligt weg ongestraft terug naar het paradijs. Die van buiten inklimt is een dief en moordenaar: ontsteelt God Zijn Goddelijke eer, vermoordt Christus; die vindt „den Draak" met vlammend zwaard de weg versperrend; dat hebt ge goed gezien. Ge hebt de grens overschreden. Daarom verbaas ik me niet meer over die zaken, die onschuldige lezers, die van deze diepten geen weet hebben, de haren ten berge zullen doen rijzen. 'k Verbaas me niet over die grenzeloze hoogmoed, die ongebreidelde hubris. Ge identificeert uzelf met God, ge zijt een god, er is volgens u geen verschil tussen Schepper en schepsel. Dat is het noodlot van de grensoverschrijding.

voor de drempel van de astrale wereld", Dorjie. Niemand keert langs deze

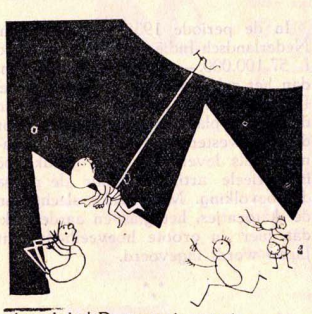

Arme baby! De maan ging voort
En trok hem verder aan zijn koord.
141

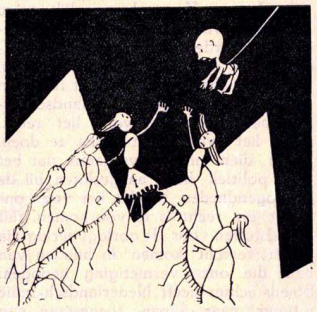

De Kringemiens trachtten hem te vangen,
Maar Baby begon in de lucht te hangen.
142

De Slierkezen wilden hem achterhalen,
Maar Baby kon al niet meer dalen.
143

Hoepelhenk huilde, de Koning liep
Tot de rand van zijn ster en wenkte en riep
144

Daarom zijt ge ook zo onuitstaanbaar hautain — o ja, gij wilt dat niet, maar als Ingewijde kan dit ook niet anders; zei een van uw meesters het niet, dat ge, als op een hoge berg, op deze wereld moest neerzien? Vandaar die uitspraak, Prof. E.T.A. geheel waardig: „Vanaf dien tijd echter is me iets bijgebleven, dat mij in staat stelt de Waarheid direkt in iets te zien, z.g. de point van een probleem, op welk gebied dan ook, en wel zonder gebruik te maken van verstandelijke redenering. Onnodig te zeggen dat ik door deze ervaring veel zelfvertrouwen verwierf".

*

Vandaar dat ge — ik kan niet anders over uw boek spreken dan door me tot u te richten, daar dit zo door en door subjectief, zo uiterst persoonlijk is — beweren kunt, dat God (de Maker of Magiër) zonder de mensch een onmogelijkheid is; vandaar die trouvaille dat religie niets anders is als de Wetenschap van de Dood; vandaar die „diepe" opmerking over de doodsangst: „de mens moet wel gemiddeld op een abnormaal laag geestelijk ontwikkelingspeil staan om angst te hebben voor iets, dat zich millioenen malen bij millioenen gedurende evenzoveel millioenen malen van jaren steeds weer herhaalt" — een redenering, die me doet denken aan dat prachtige verhaal van Top Naeff over het bruidje, dat door grootmoeder wordt gerustgesteld, ten opzichte van het geboorteproces met de opmerking, dat zó toch de hele Franse Armee ter wereld is gekomen. De „point" ligt hier en bijkans van pagina tot pagina, toch wel elders.

Deze redenering is evenwel ook weer typisch, onuitstaanbaar hautain. De Ingewijde kan uit den aard der zaak ook niet anders dan zó over het vulgus spreken. De massa ontvangt nogwel een hoofdletter M, maar ook deze M zal wel een devaluatie-verschijnsel zijn, gezien de vele waardeloze kapitalen.

*

Hier is trouwens niet alleen de hoogmoed, hier is, ondanks alle schijn van het tegendeel, het meest geperfectioneerde egoisme.

Zelfbeschouwing, Zelfcultivering, zelfverlossing, zelfverheerlijking: „keer permanent in uzelf" en: „alles zinkt in het niet bij dat Ene dat we in onze menslijke taal *onze Geliefde* zouden kunnen noemen . . . ." De psychologische verklaring ligt hier wel voor de hand. Hier is de zelf-liefde wel ten top.

De kilte bevangt je. Maar de auteur redeneert, mediteert, bespiegelt, terwijl de koude van de stratosfeer je doet huiveren. 't Ego van den auteur evenwel, op grote hoogten aangekomen, vraagt „of het soms ook kan overgaan naar een minder grondstoff'lijke planeet" en dan kun je 't niet meer binnen houden, dan wens je mee: naar de maan of elders. Laat ons hier maar alleen vechten en ploeteren, ja liever alleen, en ga gij naar uw optrek, naar uw paradijsje ver en „Een-zaam". Maar schrijf dan ook nooit meer over het Christendom.

Wanneer de kennis van deze Godsdienst beperkt is tot de herinnering van een dwaze prent uit de jeugd, en van wat onverteerde kennis van de Zondagschool, schrijf daar dan toch nooit meer over. We kunnen ons werkelijk niet voorstellen ooit ergens groter dwaasheden gelezen te hebben.

De firma Kolff heeft zeer veel zorg besteed aan dit werk. *In dit verband* kan ik niet anders zeggen dan dat ook dit, hoe keurig ook, Maya, zinsbegoocheling, IJdelheid is.

F.

Ideaal
ZOO SCHRIJFT EEN COLUMBIA POTLOOD 500 AUSTRALISCH PRODUCT
VOOR SCHOOL & KANTOOR
Gemaakt van Cederhout
Gemakkelijk te slijpen
Punt breekt niet gauw af
Prettig zacht schrift
Gaat zéér lang mee
Een potlood voor ELK DOEL
COLUMBIA 500 ★ HB
COLUMBIA Potlooden
Andere kwaliteiten:
● No 1940 "Copperplate" DRAWING PENCILS
● No 1901 "Copperplate" COPYING PENCILS
● No 1350 "Classic" DRAWING PENCILS
● Nos 100, 110, 120 STUDENTS COLOURED CRAYONS
● Nos 750, 751, 752 "ARISTOC" COLOURED CHECKING PENCILS
● No. 386 FERNLEAF CHECKING PENCILS
Nº 500
MADE IN AUSTRALIA
Alleenvertegenwoordigers: G. KOLFF & Co.

Opgave Coderaadsel (nr. 37)

Gevraagd wordt, uit onderstaand abracadabra twee regels te lezen van een bekend gedicht van Guido Gezelle. Daarvoor moet men als volgt te werk aan:

Alle letters van het alphabet worden in volgorde onder elkaar opgeschreven. Naast dit alphabet schrijft men nog eens het alphabet op, maar alle letters schuiven dan eenzelfde aantal plaatsen op; de a komt dan bijvoorbeeld naast de ij, de b naast de z, de c naast de a, enz. enz. De vraag is nu, naast welke letter de a moet komen. Indien U het alphabet op de juiste wijze heeft opgeschoven, dan leest U voor iedere letter van onderstaande opgave (volgens het opgeschoven alphabet) de overeenkomstige letter van het oorspronkelijke alphabet; U ziet dan de oplossing vanzelf.

E! 'J HKIJISXUD LQD XUJ HQDAU HIJUJ!
E, MIJIJ IJA JESX KM THEULIJW BIJUT!

Oplossing Kruiswoordraadsel (No. 34)

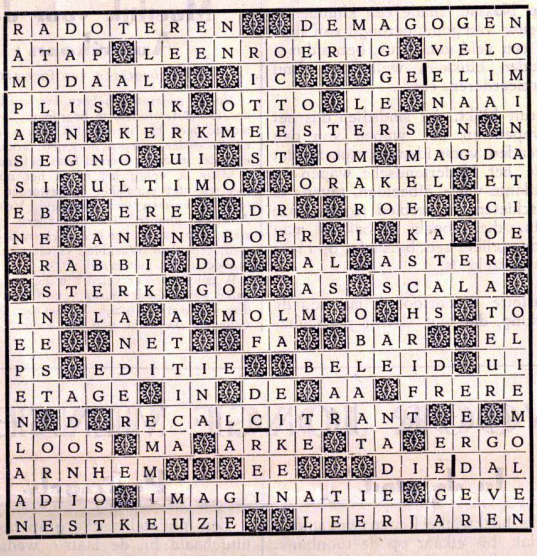

Mej. D. v. Doorn te Batavia won de prijs voor Kruiswoordraadsel No. 32.

De oplossing moet uiterlijk 10 dagen na ontvangst van het I. W. verzonden worden, onder vermelding op de enveloppe „Kruiswoordraadsel" (links boven in de hoek).

Iedere week kennen wij een prijs van f 2,50 toe, welke onder de inzenders van goede antwoorden wordt uitgeloot.

De oplossingen worden 3 weken na de opgaven bekend gemaakt, de prijs na 5 weken toegekend.

't Verdient aanbeveling voor de lezers buiten Java om in de brief de datum van ontvangst I. W. en de datum van inzending te vermelden.

Naamkaartjes puzzles.

Welk beroep oefenen deze heeren uit?

H. B. Seastro
Pisa

Ari Reedt
Utrecht

U. K. PLANTING
EDE

K. A. T. Giraffe
Doorn

XXXVI.

De oplossingen der opgaven uit rubriek XXXIII zijn:

1. 1. D e8 — Te 8 ×; (het beste!) 2. f7 + en wint.
2. 1. L e5 × — D e5 ×; 7. f4 — g5;
   2. P g6 × + — hg6 ×; 8. L e4 — T e7;
   3. T h3 + — D h5; 9. d5 — T e4 ×;
   4. bc6 × — T f7; 10. T h5 × + — K h5 ×;
   5. L d5 — K h7; 11. d6 en wint
   1. d4 — K h6;

Goede oplossingen van den Heer E. G. te S. G.

Zwart.

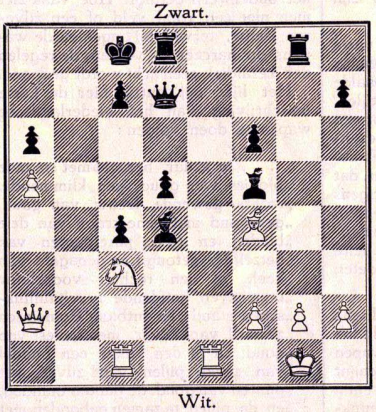

Wit.

De nieuwe opgaven zijn als volgt:

1. Van Dr. Em. Lasker. Zwart speelt en wint. Zie het diagram.
2. Van Pillsbury. Zwart speelt en wint. De stand is:

Wit: K e1; D f2; T a1; T h1; L c4; L d2; P g1; a3; b2; c2; e3; f4; g3; h4; (14 st.)

Zwart: K g8; D a7; T a8; T d8; L c5; L g4; P f6; a5; c6; e4; f7; g7; h7. (13 st.)

Oplossingen binnen drie weken na het verschijnen van dit No. aan het bureau van dit blad of Dagoweg 149, Bandoeng.

Nog een paar opmerkingen bij de oplossing van No. 2 uit rubriek XXXIII, zie hierboven.

Als 1. .... D d2 ×; dan 2. P g6 × + — hg6 ×; (gedw.) 3. T h3 + — D h6; 4. T h6 × + mat.

Als 4. .... — T d2 ×; dan 5. T h5 × + — gh5 ×; 6. c7! en wordt Dame.

Als 6. .... T fe1; dan 7. L f7 × + — K h7; 8. D g6 + — K h8; 9. D h6 + mat.

NIEUWE OPGAVEN.

In een gesticht voor invaliden blijkt, dat van de bevolking 90 % verlamd is, 85 % is doof, 80 % is blind en 75 % is stom.

Hoe groot is het percentage minstens van de totale bevolking, wat tegelijkertijd verlamd, doof, blind en stom is?

Tusschen de plaatsen A en B onderhouden 2 autobuslijnen een dienst. Iedere busonderneming laat 5 maal per uur een bus rijden in beide richtingen.

Aan de kleur van rode en groene bus onderscheidt men beide ondernemingen. Daar de rode bussen comfortabler zijn, genieten deze de voorkeur.

Op een zekere dag is iemand van plan de rode bus te nemen, die om 1.47 uur dicht bij zijn huis stopt. Hij komt echter te laat, de bus is al vertrokken. Bij de halte komende staat er ook een vriend van hem, die eveneens dezelfde bus gemist heeft. Hij merkt hoopvol op: „Er zal straks wel zo'n groene bus komen." „Neen", zegt zijn vriend, „twee tegen een dat het een rode is." ... En hij had gelijk!

Hoeveel minuten na het volle uur passeerde daar de groene bus?

Wie weet het??? VOOR JONGEREN.

OPGAVE.

$$4 - 10 = 9 - 15$$

$$4 - 10 + \tfrac{25}{4} = 9 - 15 + \tfrac{25}{4}.$$

Trek uit beide de wortel

$$2 - \tfrac{5}{2} = 3 - \tfrac{5}{2}$$

$$2 = 3.$$

Waar zit de fout?

In een dorp woont slechts 1 barbier, die glad geschoren is. Hij scheert alleen die mannen, die zich zelf niet scheren.

Wie scheert den barbier?

HERALDIEK EN HERALDIEK

De in den laatsten tijd steeds sterker wordende vaderlandsliefde, zich uitend in allerlei hoogst sympathieke vormen en gestes, mag een gelukkig verschijnsel worden geacht en is te beschouwen als een der meest zegenrijke gevolgen van de overigens zoo heillooze en desastreuse bezetting van ons geliefde vaderland door de Nazi's. Voor zoover hieraan uiting wordt gegeven in beeld en geschrift valt een opvallende behoefte te constateeren daarbij gebruik te maken van de heraldiek. Het gebruiken van de heraldiek voor dit doel is ongetwijfeld toe te juichen, ware het niet, dat de toepassing daarvan zeer veel te wenschen overlaat. Dit zondigen tegen alle heraldische regels is niet alleen jammer, maar ook volstrekt ontoelaatbaar en waar dit kwaad in steeds erger mate om zich heen grijpt, meen ik, dat een waarschuwend woord hier op zijn plaats is.

De heraldiek is gebonden aan vaste regels en de heraldische teekenaar heeft zich te houden aan bepaalde vormen binnen de bestaande stijlen. Niet alleen wordt tegen die vormen op de meest ergerlijke wijze gezondigd, doch het geliefhebber in het heraldisch teekenen gaat zelfs zóó ver, dat velen, die de teekenstift overigens geenszins onverdienstelijk hanteeren, zich, wanneer het om heraldische afbeeldingen gaat, niet eens de moeite getroosten na te gaan wat zij moeten teekenen.

Tot de meest verkrachte heraldische voorstellingen behoort ongetwijfeld het Nederlandsche wapen. Hoe dit wapen er eigenlijk behoort uit te zien schijnt den meesten teekenaars al heel weinig te interesseeren, en dat het bij Koninklijk Besluit van 24 Augustus 1815 No. 719 — later vervangen door het K. B. van 10 Juli 1907, laatstelijk gewijzigd bij K. B. van 13 Juli 1909 — nauwkeurig omschreven is, schijnt hun volslagen onbekend te zijn. Een schild met een op de achterpooten staand gedierte wordt veelaal reeds ruimschoots voldoende geacht. Doch ook al weet de teekenaar een klimmenden leeuw te produceeren, die er heraldisch mee door kan, dan wordt in de meeste gevallen toch weer gezondigd tegen de verdere details. De staande blokjes, waarmede het veld bezaaid is, worden veelal weggelaten; de leeuw is òf niet gekroond, òf draagt een koningskroon: de pijlen, die de leeuw in den opgeheven linkervoorklauw houdt, ontbreken, of hun aantal is foutief, terwijl meestal het lint, dat de pijlen samengebonden houdt, niet wordt afgebeeld.

Verder wordt ook met de kleuren van het wapen omgesprongen op een wijze, die van zeer weinig eerbied voor het onderwerp getuigt. Hoe vaak ziet men niet een rood veld of een zilveren leeuw, terwijl bij ongekleurde wapens op harceering volgens de regelen der heraldiek geen acht wordt geslagen.

Het lijkt mij nuttig hier de juiste omschrijving van het Nederlandsche wapen te doen volgen:

„ . . . in azuur, bezaaid met staande „blokjes van goud, een klimmende, „rechts gewende leeuw van goud, „gekroond met eene kroon van drie „bladen en twee parelpunten van „hetzelfde, getongd en genageld van „keel, in den rechter voorklauw „opgeheven houdende in schuinlink„schen stand een ontbloot Romeinsch „zwaard van zilver, met gevest van „goud, en in den linker een bundel „van zeven pijlen van zilver, met „punten van goud, de punten omhoog, „en de pijlen te zamen gebonden met „een lint van goud.

„Tot dekking van wapenschild de „Kroon, gelijk aan die, welke door „wijlen Zijne Majesteit Koning Wil„lem I op Zijn wapenzegel is ge„voerd geworden.

„Als schildhouders twee heraldi„sche leeuwen en profil van goud, „ongekroond, getongd en genageld „van keel.

„Het devies „Je Maintiendrai" in „Latijnsche letters van goud op een „lint van azuur."

opdat zij, die zich geroepen gevoelen daarvan een voor publicatie bestemde afbeelding te maken, daarvan nog eens kennis kunnen nemen en er hun voordeel mee kunnen doen.

Ik zou er daarbij nog de aandacht op willen vestigen, dat Koning Willem I in het Koninklijk Besluit van 1815 uitdrukkelijk stipuleert, dat

„het wapen van het Koninkrijk der „Nederlanden, zoowel als dat van „Ons en onze Successeuren, Ko„ningen der Nederlanden, zal bestaan „in Ons aangeboren geslachtswapen „van Nassau, zijnde een klimmende „Leeuw van goud, getongd van keel, „op een veld van Azur, bezaaid met „gouden blokken, welke wij alsnu „vermeerderen, enz. . . . "

Hieruit blijkt, dat sindsdien dus het Rijkswapen en het wapen van den regeerenden vorst identiek zijn, zoodat zij, die het Nederlandsche wapen op nonchalante wijze afbeelden, tevens te kort schieten in eerbied jegens onze Vorstin, die, zooals ik bekend mag veronderstellen, zeer bijzonder op Haar wapen gesteld is.

*

Tenslotte veroorloof ik mij nog de opmerking, dat niet slechts particulieren zich aan de hierboven gereleveerde fouten schuldig maken, maar dat ook de Overheid ten deze geen égards in acht neemt. Zij is hierop meermalen van deskundige zijde geattendeerd, doch helaas zonder merkbaar resultaat. Het meest opvallende recente voorbeeld van officieele negatie van de regels der heraldiek vormen wel de hier te lande uitgegeven postzegels „Nederland zal herrijzen", waarop de leeuw en de blokjes in zilver instede van in goud zijn afgebeeld. Dat met dergelijke illustre voorbeelden voor oogen den particulier de dwalingen zijns weegs niet al te zeer euvel kunnen worden geduid, is begrijpelijk. Het wordt echter de hoogste tijd, dat aan het heraldische teekenen bij het onderwijs meer aandacht wordt besteed en dat competente krachten zich inspannen om dit voortwoekerende kwaad te stuiten.

d. C. H.

Moeilijk voor den Amerikaan:

Het begrijpen van formaat.

Vorige generaties hebben het moeilijk gevonden formaat, grootte te begrijpen. Slechts met moeite heeft het menschelijk begrip de groote cijfers, steden, schepen, oorlogen, productiecijfers enz. der moderne wereld baas gekund.

Maar ik vraag mij af of het nu voor de meesten niet moeilijker is geworden zich een idee te vormen van kleinheid. Velen hier in Amerika, kunnen zich niet alleen geen voorstelling er van maken hoe nu eigenlijk een kleine stad, een klein Weekblad er uit zien, maar zij probeeren het niet eens.

Ik geloof dat er velen zijn die niet weten dat zulke kleine dingen meer verschillend van aard dan van omvang zijn. Ze zijn toch volgroeide, volledige specimina van hun soort.

PIJLKRUID

Wespen.

De tjemara's daar dichtbij mijn huis hebben kale, lichte plekken op den stam. En toch zijn er geen rajapgalerijen in de buurt. Even inspecteeren! O hemel, pas op — een stel wespen zit daar te knagen. De vleugels gaan al sneller trillen uit onrust. Wie wespen slechts uit Holland kent, schrikt nog erger om de grootte van deze tropische soort. Is het wel een wesp? Ja — kijk maar naar het draadfijne middel, de „wespentaille" en naar de gele ring om het zwarte achterlijf — om zijn felle contrast echt een schrikkleur, zoo'n aanduiding „blijf van me af".

M'n gezelschap wil gauw doorloopen. Er is een plantersvrouw bij en die herinnert zich veel griezeligs van wespen. Ze rilt — brr, enggangs, en herinnert zich hoe haar echtgenoot eens uit de tuinen kwam met een gezicht als een meloen, waarin ergens twee spleetoogjes heel diep verscholen lagen.

Nu — zoo erg is het niet — de beruchte enggangs van de bergen komen niet in stad voor. Die hebben bovendien gele onderpooten. Gek, dat ze, al zijn ze zoo venijnig, veel kleiner zijn dan de onze. De onze moet de papierwesp zijn (Vespa cincta).

*

Ergens verderop zit inderdaad onder een overhangend deel van een dak hun geweldige nest. Nu blijkt de reden van het knagen; de dieren zijn druk aan het bouwen. Ze kauwen de bastmassa tot een soort papierpap en plakken daarvan dunne laagjes aaneen. Het geheel is vrij groot en stevig, maar inderdaad zeer licht. In het „papier" wisselen lichte en donkere laagjes af, al naar den aard van het gebruikte materiaal.

Reden voor angst is er niet. Deze soort is weinig agressief. De inwonende familie heeft nog geen last van steken gehad. Ze is trouwens niet op verwijdering gesteld, want een kennis heeft verteld, dat betoel-betoel verhuizing volgt als je zoo'n nest weghaalt. De dieren gonzen wel erg akelig door den tuin, ze zweven voortdurend over bloemen en zullen voor zichzelf ook wel een slokje nectar drinken. Maar het is toch vooral om andere insecten te vangen. Die worden fijn gekauwd en aan de jongen gegeven. Ook op vleesch dat een beetje oud mag zijn, komen ze gaarne af.

*

Er zijn wel eens ongelukken gebeurd door de papierwesp. Maar dan waren de dieren eerst door een aanval op hun nest geprikkeld, bijv. door katapulten van buurjongens of door een roofvogel zooals de wespendief.

Wilt U deze risico vermijden en het nest toch verwijderen, dan is eenige tact noodig. U moet dan bijvoorbeeld wachten tot 's nachts alle dieren binnen zijn. Op de een of andere manier kan men er dan soms een blikvol van de giftige, brandbare en stinkende vloeistof zwavelkoolstof overgooien— en dan gauw verdwijnen. Soms is een liter benzine nuttig om het heele geval in brand te steken. Maar zoo als ik zei— veel tact, vooral na afloop van de operatie.

Ginds zit in de pagger een bruin papiernest, zoo groot als een sinaasappel. Aha, dat is een filiaal. Even zien of er al veel dieren inzitten. Neen, slechts één wezen gaat er af en toe uit en in. Dat is de eenzame koningin, die bezig is haar toekomstige werksters op te kweeken. Nu, dan wachten we haar vertrek maar even af om het nest te plukken.

VOOR JONGE MENSEN

In de stad.

In de boekwinkel liggen twee stapeltjes vlak bij elkaar op de toonbank. Portretbriefkaarten van de Koningin.

Op de ene een nieuwe foto uit Londen. Op de andere de Koningin als achttienjarige, getooid met diadeem en hermelijn. Een prachtig beeld van edele jonkvrouwelijkheid.

De schone lijnen zijn verdwenen, zwaarder geworden. Er zijn groeven om de mond, rimpels om de oogen. Het leven, de ouderdom bracht deze veranderingen.

Uiterlijke tooi is er niet meer, al is het kraagje van de japon van echte kant.

Een leven toegewijd aan zware plicht, met veel zorg en eenzaamheid. Maar toch bleef na die droefste dag in Mei 1940, werkzame kracht. De jonge Koningin werd onze Koningin, die de *„Moeder des Vaderlands"* is, „edel en hooggeboren".

L.J.

Heb je dat ook wel eens gezien?

Mijn werk vlot niet en ik kijk op van mijn boek. Daar staat de kapokboom van het bediendenerfje. Je ziet hem ineens veel duidelijker nu dan anders, alle blad is afgevallen. Aan de stakerige takken hangen veel grote, groene kapokvruchten. Over een paar maanden nieuwe vulling voor een paar kussens, „eigen pluk"!

Op het allerhoogste takkenpaar strijken twee vogels neer. Helder zie ik hun kleuren tegen de blauwe lucht, rose-achtig grijs de borst, een vrij grote gele snavel, bovenop donkere veren.

En dan begint hun duet, het jubelt uit — een zang van blijheid, van leven, de zonnige morgen ingezongen. Ik zie en luister.— En nu weer aan 't werk.

L. A.

Postzegels.

Een philatelistische grap heeft men uitgehaald bij de laatste wedstrijd om den Gordon Bennett beker, die 30 Augustus 1936 in Polen werd gehouden. De Poolsche posterijen gaven daarvoor twee zegels uit, bestaande uit overdrukken van 30 en 55 gr op de gewone Poolsche zegels van 1935. Yvert vermeldt deze zegels als timbres souvenirs nos 7 en 8; ze zijn overdrukken van de normale zegels 384 en 387.

De vertegenwoordiger van de Philips fabrieken in Warschau kreeg toen van de posterijen gedaan, dat zijn firma speciale Philipszegels mocht laten drukken, die niet op de kantoren werden verkocht, doch door Philips als frankeering voor eigen stukken voor deze vlucht mochten worden gebruikt. De firma zond toen per ballonpost aan haar Poolsche relaties briefkaarten met deze speciale zegels. Ze werden door de post vervoerd en afgestempeld met het speciale stempel, dat voor deze vlucht in gebruik was gesteld.

Behalve het gebruik op de betrekkelijk weinige poststukken, liet Philips een aantal van deze zegels los afstempelen met het officieele stempel. Toen na afloop van den wedstrijd de vraag naar die Philipszegels zeer groot bleek, probeerde de firma er nog een groot aantal achteraf te laten stempelen. Daardoor viel de aandacht van hoogere autoriteiten op dit geval en werd verdere afstempeling prompt geweigerd.

Het is een groen zegel van 30 × 22 mM met het opschrift Poszta Balonowa, Gordon Bennet 30 VIII 36 Philips Radio met een luchtballon en het bekende Philips embleem, een cirkel met vier gegolfde lijnen en twee vierhoekige sterren.

Of deze speciale zegels werkelijk als postzegels worden erkend weet ik niet. De naam van het land komt er niet op voor, noch de aanduiding van de waarde. Ze zijn echter officieel afgestempeld en door de posterijen van Polen, voor die eene speciale ballonvlucht, als geldige frankeering aangenomen.